

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

ŠKOLNÍ KLUBY A JEJICH KONCEPCE

Vedoucí práce: doc. Michal Kaplánek, Th.D.

Autor práce: Jana Šopovová

Studijní obor: Pedagogika volného času (PVCK)

Ročník: 3.

2020

PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu práce doc. Michalu Kaplánkovi, Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce, které bylo pro mou práci obrovským přínosem.

Zároveň bych ráda poděkovala své sestře MVDr. Veronice Miškové, která pro mě byla po celou dobu studia velkou oporou. Poděkování taktéž náleží mému manželovi za jeho podporu, trpělivost a toleranci, kterou během mého studia projevil.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 Vymezení základních pojmů.....	7
1.1 Výchova ve volném čase.....	7
1.2 Pedagogika volného času.....	8
1.3 Zájmové vzdělávání.....	9
1.4 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání.....	9
2 Školní kluby.....	10
2.1 Historický vznik školních klubů v ČR.....	10
2.2 Charakteristika školního klubu.....	10
2.3 Cíle školního klubu.....	11
2.4 Činnost a formy vzdělávání ve školním klubu.....	12
2.5 Pedagogická dokumentace školského zařízení.....	13
2.6 Školní vzdělávací program školních klubů.....	14
2.7 Vzdělávací cíle a klíčové kompetence.....	15
2.8 Pedagogičtí pracovníci ve školním klubu.....	16
3 Druhy vzdělávání v České republice.....	17
3.1 Formální vzdělávání.....	17
3.2 Neformální vzdělávání.....	18
3.3 Pojem informální vzdělávání a informal education.....	19
4 Druhy vzdělávání v Německu, Francii a Velké Británii.....	20
4.1 Německo.....	20
4.1.1 Historie informálního vzdělávání v Německu.....	21
4.2 Francie.....	22
4.2.1 Historie neformálního vzdělávání ve Francii.....	22
4.2.2 Neformální a informální aktivity ve Francii.....	22
4.3 Velká Británie.....	23
4.3.1 Historický pohled.....	23
5 Školní kluby a jejich specifika v deseti základních školách.....	24
5.1 Masarykovo gymnázium.....	25
5.2 ZŠ Heyrovského 23.....	27
5.3 25. ZŠ Chválenická.....	28
5.4 33. ZŠ Terezie Brzkové.....	29
5.5 Církevní ZŠ a SŠ.....	30

5.6	SŠ a ZŠ Oselce.....	31
5.7	ZŠ a MŠ pro zrakově postižené a vady řeči.....	32
5.8	34. ZŠ Gerská.....	33
5.9	Waldorfská ZŠ Dobromysl o.p.s.....	34
5.10	ZŠ a MŠ Benešova.....	35
6	Analýza zjištěných poznatků.....	37
	Závěr	43
	Seznam použitých zdrojů.....	45
	Seznam použitých zkratk.....	48
	Přílohy.....	49

ÚVOD

Obecně školní klub definujeme jako školské zařízení pro zájmové vzdělávání. Školní kluby mají dnes mnoho různých podob. Některé instituce umožňují žákům v rámci školního klubu navštěvovat zájmové kroužky provozované v prostorách školy, jiné výchovně-vzdělávací instituce svým žákům nabízejí v podobě školního klubu bezpečné zázemí pro trávení volného času před a po vyučování. Další možností, kterou vyhláška o zájmovém vzdělávání umožňuje, je zřídit školní klub pro žáky prvního stupně, kteří nebyli z kapacitních důvodů přijati k pravidelné denní docházce do školní družiny. Všechny tyto „obrazy“ školního klubu nejsou v rozporu s vyhláškou o zájmovém vzdělávání, avšak otázkou zůstává, zda se původní zamýšlené cíle, které ke vzniku školních klubů přispěly, někam nevytratily. Je tento model školních klubů opravdu takový, jaký bychom si přáli na základních školách vidat?

I přesto, že školní kluby vznikaly o mnoho let později než školní družiny, jejich opodstatnění stále narůstá. Podle statistiky MŠMT se od školního roku 2012/13 do roku 2016/17 zájem o školní kluby zvedl, viz tabulka č. 1. Výraznější nárůst zájmu by byl zajisté znatelnější, pokud by společnost byla o existenci školních klubů lépe informována a benefity, které pro žáky z navštěvování školního klubu plynou, byly veřejnosti lépe interpretovány.

Před zahájením psaní této práce jsem provedla předběžné monitorování a zjistila jsem, že nikdo z rodiny ani přátel, kteří mají již děti, neznal význam školních klubů na základních školách. V první části bakalářské práce se zaměřím na základní informace týkající se školních klubů a popsání významu školních klubů v České republice. Zároveň ve stručném shrnutí představím institucionální vzdělávání v Německu, Velké Británii a Francii a následně zhodnotím, zda jsou školská zařízení, v tomto případě školní kluby, ve školském systému uvedených zemích do zájmového vzdělávání taktéž zařazena. V druhé části práce se budu detailně věnovat deseti vybraným základním školám v okresech Plzeňského kraje, ve kterých školní kluby již fungují. Na základě získané písemné či internetové dokumentace a strukturovaného rozhovoru s vedoucími pracovníky školního klubu či s řediteli škol, provoz a nabídku činností školních klubů popíši. Během osobní návštěvy školského zařízení provedu strukturovaný rozhovor, získám informace, které ve školních vzdělávacích programech nenalezneme a zároveň si prohlédnu prostory školního klubu. V závěru druhé části provedu analýzu zjištěných poznatků.

Tabulka č. 1: Porovnání počtu žáků školního klubu v letech 2012 - 2017

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Počet školních družin	3 974	3 981	4 004	4 020	4 045
Počet zapsaných žáků	269 935	284 177	301 990	317 740	330 094
Podíl na počtu žáků 1. stupně základních škol	55,3%	56,2%	57,0%	57,6%	58,0%
Počet školních klubů	526	540	552	572	591
Počet zapsaných žáků	44 950	44 547	44 873	46 980	47 149
Podíl na počtu žáků 2. stupně ZŠ a nižších ročníků víceletých středních škol a konzervatoří	12,5%	12,3%	12,3%	12,7%	12,5%

Zdroj: databáze MŠMT

1 Vymezení základních pojmů

1.1 Výchova ve volném čase

Pojem výchova ve volném čase se považuje za nejobecnější a nejčastěji používané vymezení volnočasové výchovy. Výchova ve volném čase má svá zvláštní specifika. Nicméně je důležité vědět, že i přes všechny zvláštnosti jsou zachovány základní znaky výchovného procesu, přesněji řečeno záměrnost a cílevědomost.¹ Na tuto všeobecně užívanou tezi reaguje Kaplánek a kol. a pokládá otázku k zamyšlení: „...*chápe-me-li výchovu jako cílevědomou (záměrnou) činnost, je volnočasová výchova ve smyslu výchovy svobodně navrhující rozmanité činnosti bez stanovení cíle, který by těmito činnostmi měl být sledován, vůbec výchovou?*“.²

Autorova otázka zní oprávněně, pokud si uvědomíme, že za jeden z hlavních znaků volnočasových aktivit považujeme dobrovolnost. Je vůbec možné záměrnost a dobrovolnost propojit? Mohli bychom se například zamyslet nad charakteristikou informálního vzdělávání, která vychází ze zkušenostního učení, pak by zajisté kombinace těchto dvou pojmů možná byla. Nicméně spojení záměrnosti a dobrovolnosti například v prostředí školního klubu či školní družiny, kde se občas na dobrovolnost zapomíná (vycházím z osobní zkušenosti), tam už si definicí nemůžeme být tak zcela jisti.

¹ Srov. BENDL, S. *Vychovatelství*. Praha: Grada Publishing, 2015, s.121.

² KAPLÁNEK, M. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál, 2017, s.117.

Specifické zvláštnosti výchovy ve volném čase nalezneme v oblasti cílů, podmínek, pedagogických nástrojů, ale i funkcí.

Rozlišujeme čtyři funkce výchovy ve volném čase:³

- Výchovně-vzdělávací
- Zdravotní
- Sociální
- Preventivní

Všechny uvedené funkce výchovy ve volném čase jsou pro správné formování osobnosti vychovávaného jedince důležité, avšak za nejvýznamnější se v současné době považuje výchovně-vzdělávací funkce.⁴

1.2 Pedagogika volného času

Pedagogika volného času se řadí mezi aplikované pedagogické disciplíny. Je to společenskovědní obor pojednávající o výchově ve volném čase a teorii výchovy ve volném čase.⁵

Pojem pedagogika volného času je relativně novým pojetím pro stále, avšak dnes již méně používané koncepty mimoškolní a mimotřídní výchovy. Zmiňované pojmy k sobě mají obsahově velmi blízko, nicméně byly často spojovány s časem mimo školu, a proto stále vycházejí z negativního vymezení pojmu volného času.⁶

Negativní vymezení volného času lze vysvětlit jako volný čas od práce. Naopak pozitivní vymezení volného času můžeme chápat jako čas, se kterým můžeme svobodně nakládat, v tomto případě se nám jedná především o kvalitu stráveného času nežli o kvantitu.

V knize „Pedagogické ovlivňování volného času“ autorka Pávková upřesňuje mimotřídní výchovu a uvádí, že se týká výchovného působení školy v době mimo povinnou výuku, např. činnosti zájmových útvarů, příležitostných a jiných aktivit. Dále

³ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2011, s. 72.

⁴ Srov. tamtéž.

⁵ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2011, s. 67.

⁶ Srov. KAPLÁNEK, M. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál, 2017, s. 82.

pak píše, že mimotřídní výchova zahrnovala činnost školních družin a školních klubů, pokud byly součástí školy.⁷

1.3 Zájmové vzdělávání

Zájmové vzdělávání bychom mohli popsat jako takové, které nám neposkytuje žádný stupeň vzdělání, ale má spíše doplňkový charakter školního vyučování. Zájmové vzdělávání umožňuje trávit účastníkům volný čas nabídkou zajímavých aktivit a je nezbytnou součástí celoživotního vzdělávání. Tyto aktivity mají pozitivní vliv na rozvoj osobnosti jedince. Nabídka aktivit se zaměřuje na různé oblasti.

„Zájmové vzdělávání je definované v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a podrobněji v prováděcím právním předpisu - vyhlášce č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 109/2011 Sb.“⁸

1.4 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

Dle § 7 odst. 5 školského zákona č. 561/2004 Sb. patří školská zařízení pro zájmové vzdělávání mezi školská zařízení. Zájmové vzdělávání probíhá ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, zejména ve střediscích volného času, školních družinách a školních klubech. Pro zájmové vzdělávání není vydán rámcový vzdělávací program, avšak školská zařízení ve kterých se zájmové vzdělávání uskutečňuje, musí mít vypracovaný školní vzdělávací program.

Činnosti těchto zařízení jsou upraveny v § 118 školského zákona:

„Školská zařízení pro zájmové vzdělávání zajišťují podle účelu, k němuž byla zřízena, výchovné, vzdělávací, zájmové, popřípadě tematické rekreační akce, zajišťují osvětovou činnost pro žáky, studenty a pedagogické pracovníky, popřípadě i další osoby.“⁹

⁷ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2011, s. 70.

⁸ Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění platném k 15.2.2019, § 111 [online]. 2013-2020 [cit. 2019-12-13]. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-15-2-2019>.

⁹ Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění platném k 15.2.2019, § 118 [online]. 2013-2020 [cit. 2019-12-13]. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-15-2-2019>.

2 Školní kluby

2.1 Historický vznik školních klubů v ČR

Dnes stále aktuální problematice trávení volného času se již v minulosti věnoval J.A. Komenský, který podle Pávkové „*zdůrazňoval význam her, zvláště pohybových, a zároveň upozorňoval na možnost přetěžování dětí domácími úkoly*“.¹⁰ Zvýšený zájem o dohled nad dětmi po povinném školním vyučování přichází s rozvojem průmyslové výroby koncem 19. století. V tomto období bylo vytvořeno více pracovních pozic i pro ženy. Prodloužení pracovní doby rodičů vedlo k vyšší poptávce po vytvoření prostředí, které by dětem po vyučování zajistilo bezpečné zázemí. V této době vznikaly tzv. útulky, které byly v České republice předchůdci družin mládeže, později školních družin.¹¹ Vznik školních klubů se uvádí až v druhé polovině 20. století. V knize „*Volný čas a jeho význam ve výchově*“ se přesněji vysvětluje, že ve školním roce 1959/1960 se nabídka trávení času po vyučování ve školách poprvé pokusně rozdělila podle věku žáků.¹² Pávková pak ve své knize píše, že k výraznější změně došlo v roce 1960, poté, co byl přijat zákon o soustavě výchovy a vzdělávání.¹³ Zákon stanovil, že pro žáky 1.-5. tříd budou zřizovány školní družiny, pro žáky 6.-9. tříd školní kluby. Ve stejném období byl na 20 školách zřízen pionýrský klub.¹⁴ Důvodem byla rozdílnost zájmů a potřeb starších žáků. Ve školní družině i školním klubu se kladl velký důraz na výchovnou funkci. V roce 1978 bylo umožněno si zřídit školní družinu i školní klub jako mimoškolní zařízení, pokud by to se prokázalo být účelné.

2.2 Charakteristika školního klubu

Školní klub zajišťuje pravidelnou výchovně vzdělávací činnost především ve dnech školního vzdělávání mimo dobu vyučování. Snahou školního klubu by mělo být navázání přátelského vztahu mezi rodičem a vychovatelem, který by přispěl k upevnění pozitivních vzorců ve výchově. Školní klub plní především funkci výchovnou, sociální a zdravotní. Svým působením se pak stává velmi důležitou složkou v prevenci proti sociálně patologickým jevům.

¹⁰ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002, s. 112.

¹¹ Srov. KAPLÁNEK, M. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál, 2017, s. 71.

¹² Srov. tamtéž.

¹³ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002, s. 113.

¹⁴ Srov. KAPLÁNEK, M. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál, 2017, s. 71.

Školní klub je jedním ze školských zařízení pro zájmové vzdělávání a bývá zřizován při školách. Jeho činnost je rámcově určena příslušnou vyhláškou. Primární odlišností školního klubu od školní družiny je věk cílové skupiny žáků. Školní klub je určen převážně pro děti druhého stupně základní školy nebo taktéž, jak se uvádí v *Metodice pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání* pro žáky nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře.¹⁵ Účastníkem však může být i žák prvního stupně základní školy, který není přijat k pravidelné denní docházce do družiny.

Školní kluby jsou specifické tím, že formy práce a výchovné činnosti, které ve školním klubu probíhají, se podstatně liší od činností ve školní družině. Žáci, kteří školní klub navštěvují, jsou ve věkové kategorii 11-15 let, což je období rychlého tělesného i mentálního rozvoje. Při práci s touto věkovou skupinou je tedy nutné si uvědomit, že jde o žáky, kteří nejen fyzicky, ale i rozumově a emočně dozrávají. Na základě této skutečnosti by se k žákům mělo uvážlivě přistupovat. Odborné i charakterové kvality pedagoga jsou tedy pro práci ve školním klubu velmi zásadní. Samozřejmě se nejedná jen o nabídku atraktivních činností, které by se ve školním klubu měly objevovat. Při zřizování školního klubu by se taktéž nemělo zapomínat na aktuální zájmy této věkové skupiny a prostředí školního klubu by se mělo dle tohoto aspektu vybavit.

2.3 Cíle školního klubu

Snahou školního klubu je aktivně vytvářet zájmové společenství, ve kterém se bude rozvíjet tolerance, poctivost, spravedlnost a ve kterém získají prostor všichni účastníci. Pokud se takového společenství podaří docílit, pak se školní klub stává prostředkem školy k nenásilnému a pozitivnímu ovlivňování trávení volného času žáků, což je pro dnešní společnost velmi žádoucí.

Za obecné cíle školního klubu můžeme například považovat:

- rozvíjet osobnost žáka
- učit žáky komunikovat, vzájemně se respektovat a spolupracovat

¹⁵ Srov. HEŘMANOVÁ, J., MACEK, M. *Metodika pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. Praha: Optys, 2009, s. 18.

- dávat možnost seberealizace a prostor pro rozvoj nadaných či méně talentovaných žáků.

Dalším z důležitých cílů školního klubu je poskytovat žákům více volnosti a samostatnosti v souladu s respektováním věkových zvláštností. Učit žáky účelně trávit svůj volný čas a v zájmových, vzdělávacích a výchovných činnostech navazovat na poznatky získané ve škole.

2.4 Činnost a formy vzdělávání ve školním klubu

Obecněji můžeme říci, že činnost školního klubu se zakládá především na zájmových aktivitách, které probíhají formou různých kroužků, příležitostných akcí a pravidelnou nabídkou spontánních činností. Přesnější vymezení nalezneme ve znění vyhlášky č.74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání.

Podle § 6:

„(1) Klub poskytuje zájmové vzdělávání žákům jedné školy nebo několika škol.

(2) Klub vykonává činnost ve dnech školního vyučování. Klub může vykonávat činnost i ve dnech, kdy neprobíhá školní vyučování, a to včetně školních prázdnin.

(3) Činnost klubu se uskutečňuje především formami uvedenými v § 2 písm. a), b) a f).“¹⁶

Formy vzdělávání školního klubu se realizují především podle vyhlášky č. 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání. Činnost školního klubu se uskutečňuje zejména těmito formami:¹⁷

- *příležitostná zájmová a rekreační činnost;*
- *pravidelná zájmová činnost v zájmových útvarech*
- *otevřená nabídka spontánních činností;*
- *podpora tzv. tvůrčích týmů, skupin iniciativních žáků s výrazným zájmovým zaměřením.*

¹⁶ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2013 [cit. 2019-12-28]. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/mladez/skolni-kluby>.

¹⁷ BENDL, S. *Vychovatelství*. Praha: Grada Publishing, 2015, s. 135.

Zněním výše uvedené vyhlášky by se měly řídit všechny školy, které školní klub provozují. Mnohdy se však můžeme setkat s rozdílnou realitou. V některých školách jsou školní kluby zřízeny zejména pro ty žáky, kteří do školy dojíždějí a nemají kde svůj volný čas před a po vyučování trávit. Zajištění bezpečného zázemí v podobě školního klubu pak můžeme chápat jako snadné vyřešení situace. Je však důležité mít na paměti, že náplní školních klubů není pouze poskytovat žákům bezpečné prostředí. Výstižnou poznámku k činnostem školního klubu můžeme nalézt v knize *Pedagogické ovlivňování volného času*, ve které se píše, že „omezovat činnost školního klubu jen na sociální službu – dozor nad žáky – mezi dopoledním a odpoledním vyučováním neodpovídá poslání tohoto zařízení.“¹⁸

Školní klub je možné navštěvovat každý den školního vyučování a může být v provozu i během prázdnin. Žáci mohou na základě přihlášky klub navštěvovat pravidelně či pouze občas. Jejich účast ve školní klubu je dobrovolná. Pokud kapacita není zcela naplněná, pak se k pravidelné docházce do školního klubu mohou zapsat i žáci, kteří již nezískali místo ve školní družině. Žáci mohou být do školního klubu přijati pouze na základě písemné přihlášky. O přijetí či nepřijetí rozhoduje ředitel školy podle podmínek, které vycházejí ze školního vzdělávacího programu školního klubu.

2.5 Pedagogická dokumentace školského zařízení

Školní kluby jsou zpravidla součástí základních škol. Zázemí školního klubu bývá obvykle vytvořeno v prostorách školy. Na školy a školská zařízení evidovaná v rejstříku škol a školských zařízení se vztahuje povinnost vedení pedagogické dokumentace. Rozsah pedagogické dokumentace je uveden v § 28 školského zákona. Jednotlivé body pedagogické dokumentace jsou:¹⁹

- rozhodnutí o zápisu do školského rejstříku;
- evidence dětí, žáků, studentů, která se nazývá školní matrika;
- doklady o přijímání dětí, žáků, studentů ke vzdělávání, jeho průběhu a ukončování;
- školní vzdělávací program příslušného zařízení;

¹⁸ HÁJEK, B., HOFBAUER B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2011, s. 149.

¹⁹ Tamtéž, s. 209.

- *třídní kniha (ve školských zařízeních dokumentace o pedagogickém působení a činnosti účastníků);*
- *školní řád nebo vnitřní řád školského zařízení;*
- *záznamy z pedagogických rad (školská zařízení nemusí zřizovat pedagogické rady);*
- *knihy úrazů;*
- *protokoly o kontrolách;*
- *personální dokumentace.*

Podoba pedagogické dokumentace není striktně stanovena, konkrétní forma je ponechána na rozhodnutí ředitele.

2.6 Školní vzdělávací program školních klubů

Na školní kluby jako školská zařízení se nevztahují rámcové vzdělávací programy, které určují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání. Vzdělávání ve školní klubu se uskutečňuje na základě školních vzdělávacích programů (dále jen ŠVP). Při tvorbě ŠVP je vhodné mít na paměti, že vzhledem k úzké souvislosti se školou bychom měli předpokládat snahu školních klubů o vytváření ŠVP, které bude navazovat na ŠVP základních škol a to především v oblasti průřezových témat. Dále je podstatné si uvědomit, že uživatelé, kteří si dokument pročítají, zjišťují rozdílné informace. Struktura ŠVP by proto měla být jasná, přehledná, inspirativní a konkrétní.

V odborné literatuře se můžeme dočíst, že vzniklý dokument je veřejně přístupný a je možné si z něj pořizovat výpisky. ŠVP jednotlivých školních klubů můžeme tak považovat za určitou vizitku školního zařízení. Nicméně se můžeme přesvědčit o tom, že ne vždy teorie odpovídá realitě. Osobní zkušenost dokazuje, že existují školy, které neumožní zájemcům do ŠVP nahlédnout.

ŠVP školního klubu musí povinně obsahovat konkrétní cíle; časový plán, formy a obsah vzdělávání; podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami; charakteristiku materiálních, personálních a ekonomických podmínek; souhrn informací o podmínkách bezpečnosti a ochraně zdraví; podmínky o přijímání uchazečů a zároveň podmínky průběhu a ukončování vzdělávání.²⁰

²⁰ Srov. HEŘMANOVÁ, J., MACEK, M. *Metodika pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. Praha: Optys, 2009, s. 59–60.

2.7 Vzdělávací cíle a klíčové kompetence

Při realizaci ŠVP je nutné si nejdříve ujasnit poslání konkrétního školského zařízení, v našem případě školního klubu. Vzdělávací cíle je zapotřebí si stanovit podle toho, čeho chceme dosáhnout. Zvolit vhodné prostředky, techniky, formy a metody výuky a upřesnit si, pro jakou věkovou skupinu ŠVP tvoříme. Stanovené cíle musejí být konkrétní, reálné, měřitelné, uznávané a sledovatelné v čase. Častým problémem při sestavování vzdělávacích cílů bývá jejich nesprávná jazyková formulace. Inspiraci, která by nám dopomohla ke správné formulaci, je možné čerpat například z publikace projektu „*Klíče pro život – Kompetence v neformálním vzdělávání*”.²¹ Nepostradatelnou součástí ŠVP jsou klíčové kompetence, které se vzdělávacími cíli úzce souvisejí. Klíčové kompetence je možné chápat jako určité univerzální způsobilosti, které žák rozvíjí a využívá ve všech vyučovacích předmětech.²² Je to souhrn vědomostí, schopností, dovedností, postojů a hodnot, které jsou podstatné pro osobní rozvoj. Klíčové kompetence představují určité výsledky, kterých se naším působením snažíme u žáků dosáhnout. Žáci se kompetencím učí postupně. V rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání nalezneme tyto obecně stanovené a formulované klíčové kompetence, kterými by měl být žák vybaven po ukončení 9. ročníku základní školy.²³

- kompetence k učení
- kompetence k řešení úkolů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence občanské
- kompetence pracovní.

²¹ HAVLÍČKOVÁ, D., ŽÁRSKÁ, K. *Kompetence v neformálním vzdělávání* [online]. 2012, s. 17 [cit. 2019-12-29]. Dostupné na WWW: <https://znv-old.nidv.cz/userfiles/file/KPZ/vystupy/06-unv/kompetence-v-neformalnim-vzdelavani.pdf>.

²² HESOVÁ, A., KITZBERGEROVÁ, L., KOCOURKOVÁ, Š. a kol. *Klíčové kompetence ve výuce na základní škole a gymnáziu* [online]. 2011-2020, s. 7 [cit. 2019-12-30]. Dostupné na WWW: http://www.nuv.cz/uploads/Publikace/vup/Klicove_kompetence.pdf.

²³ HUČÍNOVÁ, L. *Klíčové kompetence v RVP ZV*. Metodický portal RVP [online]. 2005 [cit. 2019-12-30]. Dostupné na WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/335/KLICOVE-KOMPETENCE-V-RVP-ZV.html>.

Úkolem ŠVP je pak stanovení výchovné a vzdělávací strategie, která k rozvoji klíčových kompetencí povede. Pro zájmové vzdělávání nejsou uvedeny žádné obecně platné předpisy, které by určovaly, jakou úroveň kompetencí účastník po ukončení zájmového vzdělávání dosáhne. Osvojování kompetencí považujeme za celoživotní proces, který začíná již v předškolním věku a postupně se během života dotváří.²⁴

2.8 Pedagogičtí pracovníci ve školním klubu

MŠMT uvádí, že ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání pracují především kvalifikovaní pedagogičtí pracovníci dle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (vychovatelé, učitelé, pedagogové volného času), což by mělo být garancí kvality a odbornosti vzdělávání v oblasti volného času.²⁵ Autor Kaplánek však ve své knize upozorňuje na skutečnost, že *profesní profil vymezený v zákoně o pedagogických pracovnících je velmi vágní*.²⁶ Poukazuje na fakt, že pedagogické vzdělání, které zákon vyžaduje k výkonu této činnosti je minimální a že by se měl klást větší důraz na specifické kompetence pedagogických pracovníků. Vystudovaný učitel nemusí vždy oplývat předpoklady, které by pro práci volnočasového pedagoga byly žádoucí.

Podle Kapláňka můžeme za specifické kompetence pedagoga volného času považovat - schopnost vést účastníky v prostředí, které nabízí více volnosti a vyžaduje větší míru samostatnosti, schopnost přizpůsobit program školního klubu v souladu s individuálními zájmy a schopnostmi účastníků, oplývat přirozenou autoritou a současně umět komunikovat na přátelské úrovni.²⁷ V oblasti výchovy ve volném čase, v době mimo vyučování se uplatní především dvě z uvedených profesí, pedagog volného času a vychovatel.²⁸ Podle Hájka a kol. rozdíl v těchto profesích vychází především z odlišného poslání a obsahu činností jednotlivých zařízení.²⁹

²⁴ Srov. HEŘMANOVÁ, J., MACEK, M. *Metodika pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. Praha: Optys, 2009, s. 55.

²⁵ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2013 [cit. 2020-01-21]. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/mladez/skolni-kluby>.

²⁶ KAPLÁNEK, M. *Pedagogika volného času – projekt budoucnosti, nebo slepá ulička?* [online]. Pedagogika, 2010, roč. 60, č.1, s. 13 [cit. 2020-01-25]. Dostupné na WWW: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=957&lang=cs>.

²⁷ Srov. tamtéž, s. 13.

²⁸ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2011, s. 132.

²⁹ Srov. tamtéž, s. 132.

Pokud bychom hovořili o pedagogickém pracovníkovi, který vykonává činnost ve školním klubu, pak bychom měli na mysli zejména pedagoga volného času a vychovatele. Nicméně by bylo vhodné zmínit, že vychovatel školního klubu nevykonává zcela totožnou funkci jako např. vychovatel ve školní družině či vychovatel ve výchovných a ubytovacích zařízeních. Je to zčásti způsobené tím, že již zmíněné formy činností jsou odlišné a návštěvnost žáků školního klubu dobrovolná. Vychovatel ve školním klubu je si vědom skutečnosti, že žáci, kteří školní klub navštěvují, jsou již na druhém stupni základní školy, tudíž mají rozdílné představy o způsobu trávení volného času oproti jejich mladším spolužákům ze školní družiny. U vychovatelů školního klubu se předpokládá určitá míra nápaditosti, tvořivosti, empatie, zábavnosti, komunikativnosti, přizpůsobivosti atd. Charisma bude tedy jednou z hlavních žádoucích vlastností vychovatele školního klubu.

3 Druhy vzdělávání v České republice

Pro snadnější porovnání zájmového vzdělávání v České republice s jinými zeměmi si budeme muset nejdříve vysvětlit tři základní pojmy, které jsou pro účel srovnání podstatné. Těmito pojmy jsou formální, neformální a informální vzdělávání. Rozlišení již zmiňovaných výrazů se nepoužívá pouze v České republice, ale má světovou platnost, byť s různou interpretací. Podrobněji rozepsané definice pojmů nalezneme na internetových stránkách Evropské komise.³⁰

3.1 Formální vzdělávání

Formální vzdělávání (rovněž edukace) by se jednoduše dalo vysvětlit jako institucionalizovaná výchova, která probíhá zejména ve školách a vzdělávacích institucích jako organizované prostředí s jasně definovanými cíli, obsahy a výstupy. V České republice popisují a vymezují plán formálního vzdělávání tzv. kurikulární dokumenty.

Kurikulární dokumenty tvoří Rámcové vzdělávací programy pro předškolní vzdělávání; pro základní vzdělávání; pro základní školu speciální; pro střední

³⁰ *European Youth Foundation* [online]. 2020 [cit. 2020-02-03]. Dostupné na WWW: <https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/definitions>.

vzdělávání; pro ostatní rámcové vzdělávací programy. Uvedené školy si pak následně tvoří vlastní školní vzdělávací programy.³¹

Formální vzdělávání je strukturované, věkově odstupňované a zakončené certifikátem (nejčastěji vysvědčením), který jedincům umožňuje nastoupit na další stupeň vzdělávání.

3.2 Neformální vzdělávání

Pojem neformální vzdělávání nám již ze svého názvu napovídá, že by se zjednodušeně řečeno mohlo jednat o protiklad formálního vzdělávání. Pokud bychom ovšem pátrali po přesnějším vymezení neformálního vzdělávání, pak by nám jistě pomohla kniha *Volný čas a jeho význam ve výchově*.³²

Neformální vzdělávání nevede k získání státem uznávaných certifikátů/vysvědčení, diplomů a kvalifikací. Nicméně se zaměřuje na získávání vědomostí a měkkých kompetencí, které mohou jedinci pomoci zlepšit společenské a později i pracovní uplatnění. Do oblasti neformálního vzdělávání je zahrnuto i zájmové vzdělávání. Ve výše zmiňované knize se můžeme dočíst, že chceme-li zájmové vzdělávání zařadit do mezinárodního kontextu tohoto oboru, zařadíme ho do oblasti neformálního vzdělávání, případně neformální výchovy.³³ Neformální vzdělávání je poskytováno v zařízeních zaměstnavatelů, soukromých vzdělávacích institucích, NNO, ve školských zařízeních a dalších organizacích.³⁴ Konkrétní typy školských zařízeních nalezneme ve vyhlášce č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání.

Neformální edukační aktivity vzniknou podle Kapláňka spojením volného času a tzv. neformální edukace. Zájem a pravidelnost jsou určité dva předpoklady pro neformální edukační aktivity. Zmiňované předpoklady, zejména pak pravidelnost, se však zcela neztotožňují s jedním z hlavních znaků školních klubů, kterým je dobrovolnost.³⁵

³¹ ŠEDOVÁ, M. *Formální učení v ČR – kurikulární dokumenty – rámcové vzdělávací programy* [online]. 2017 [cit. 2020-02-03]. Dostupné na WWW: <https://medium.com/uisk-library-services-today/formální-ucení-v-čr-kurikulární-dokumenty-rámcové-vzdělávací-programy-fd5a34f443cb>.

³² KAPLÁNEK, M. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál, 2017.

³³ Tamtéž, s. 120.

³⁴ *Strategie celoživotního učení* [online]. 2007, s. 8-9 [cit. 2020-02-07]. Dostupné na WWW: www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/strategie-celozivotniho-uceni-cr.

³⁵ Srov. KAPLÁNEK, M. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál, 2017, s. 179.

3.3 Pojem informální vzdělávání a informal education

V rámci celoživotního vzdělávání se setkáváme i s již zmíněným pojmem informální vzdělávání. Je to proces učení, ve kterém své znalosti, dovednosti získáváme z každodenních činností probíhajících například v zaměstnání, rodině, v kontaktu s přáteli a ve volném čase. Typickým znakem informálního učení je, že k němu dochází spontánně, není organizované. Může a nemusí být záměrné, nicméně se neváže na vyučování a žádnou vzdělávací instituci. Ve spisech NVF se dočteme, že informální učení je nejstarší formou učení a zůstává hlavní oporou v raném dětství. Skutečnost, že se mikropočítačová technika usadila v domácnostech dříve než ve školách, zdůrazňuje význam informálního učení. Informální kontext představuje obrovskou pokladnici učení a mohl by být důležitým zdrojem inovací pro vyučovací a učební metody.³⁶

Pojem „Informal education“, se kterým se setkáváme v zahraniční literatuře, má však poněkud jiný význam oproti informálnímu vzdělávání v České republice.

Informal education má své kořeny ve Velké Británii. Z literatury je možné se dočíst, že informal education je taktéž učení mimo školní třídu. Macků ve své práci dále píše, že informal education je taktéž učení, ale zejména takové, které plyne z konverzace a aktivit organizovaných např. v rámci tzv. youth and community groups. V překladu bychom mohli říci, že se jedná o centra či kluby, které mladým lidem nabízí různé informace, poradenství, rozmanitý rozvoj v oblastech jako je např. vzdělávání, zaměstnání apod..³⁷

Youth groups, které zde již byly v souvislosti s informal education zmíněny, by se v podstatě daly považovat za ekvivalenty otevřených klubů, které existují v České republice. Patří mezi ně např. salesiánská střediska mládeže nebo nízkoprahové kluby.

Z uvedených příkladů je však pro mnohé zřejmé, že tyto organizace jsou zaměřeny především na sociálně znevýhodněné skupiny lidí a ve své funkci působí spíše jako prevence proti sociálně patologickým jevům.

Otevřené kluby ve Velké Británii se neorientují na žádnou konkrétní sociální skupinu lidí.

³⁶ Srov. *Memorandum o celoživotním učení* [online]. 2000 [cit. 2020-02-11]. Dostupné na WWW: <http://old.nvf.cz/archiv/memorandum/obsah.htm>.

³⁷ Srov. MACKŮ, R. *Informal education – Animace ve výchově nebo sociální práce?* [online]. In *e-Pedagogium*, 2011, č. 1, s. 12 [cit. 2020-02-11]. Dostupné na WWW: <https://e-pedagogium.upol.cz/pdfs/epd/2011/01/02.pdf>.

Jejich úlohou je především poskytnout prostor k setkání s přáteli v uvolněné a přátelské atmosféře. V některých případech tato centra pro své klienty zajišťují také aktivity a výlety.

Cílem pracovníků v této oblasti (informal educators) je dosáhnout toho, aby jejich klienti měli zájem se sebevzdělávat v různých oblastech a dále být přístupnými partnery, přáteli těm, kteří již na cestu sebevzdělávání nastoupili.³⁸

4 Druhy vzdělávání v Německu, Francii a Velké Británii

V případě, že bychom svou pozornost soustředili pouze na formální vzdělávání v jiných zemích, pak bychom jistě našli mnoho českých publikací k prostudování. Značné nedostatky však můžeme pocítovat v množství odborné literatury vztahující se k neformálnímu a informálnímu vzdělávání. Zahraniční literatura se zdá být v souvislosti s touto tematikou o něco málo bohatší. V následujícím popisu se budeme soustředit především na zájmové vzdělávání v Německu, Francii a ve Velké Británii. Informace týkající se Německa a Francie byly volně přeloženy z knihy *Non-formal and Informal Education in Europe*.³⁹

4.1 Německo

Ačkoliv se pojmy formální, neformální a informální vzdělávání používají napříč Evropou, ne vždy můžeme s jistotou říci, že se ve významu shodují s českou interpretací.

O rozdílnosti významů se můžeme dočíst v knize *Non-formal and Informal Education in Europe*, kde se autor Winkler zaměřuje na neformální a informální vzdělávání v Německu.

Škola podle autora může být definována jako instituce poskytující formální vzdělávání. Vysvětlení se může zdát příliš jednoduché vzhledem k různým typům škol v Německu, nicméně je možné tuto definici využít jako „základní kámen“ v diskusi o neformálním vzdělávání.⁴⁰

³⁸Srov. MACKŮ, R. *Informal education – Animace ve výchově nebo sociální práce?* [online]. In e-Pedagogium, 2011, č. 1, s. 12-13 [cit. 2020-02-11]. Dostupné na WWW: <https://e-pedagogium.upol.cz/pdfs/epd/2011/01/02.pdf>.

³⁹Srov. CLARIJS, R., (ed.). *Non-formal and Informal Education in Europe*. Prague: EAICY, 2005, s. 44-55.

⁴⁰Srov. tamtéž, s. 51.

4.1.1 Historie informálního vzdělávání v Německu

Formální vzdělávání existuje v Německu pouze několik stovek let, na rozdíl od informálního vzdělávání. V německých spolkových zemích byly školy zřízeny pro všechny sociální vrstvy přibližně před 200–250 lety. Potřeba pro ně vyvstala s rostoucí industrializací, která vyžadovala vzdělání větší části populace, a ta se objevila po zavedení povinného vzdělávání. Bylo nutné naučit všechny sociální vrstvy základním dovednostem jako je čtení, psaní a počítání.

To poukazuje na fakt, že informální vzdělávání je již dlouhou dobu nezbytným nástrojem pro získávání znalostí a dovedností. Lidé se vždy museli učit, jak vyrábět zboží, získávat jídlo, postavit si bydlení a vyrobit si oblečení, aby dokázali existovat. Rodina, příbuzní a sociální prostředí byli hlavními poskytovateli informálního vzdělávání. Kromě toho byly v těchto sociálních strukturách rozvíjeny i sociální kompetence, kulturní schopnosti a hodnoty. Zvyšující se mobilita a rozšiřování komunikačních příležitostí přispívaly ke stálému a nepřetržitému rozvoji informálního vzdělávání. Mimo jiné zejména v posledních 100 letech můžeme mluvit v Německu také o neformálním vzdělávání, ačkoliv se obvykle nerozlišuje od informálního vzdělávání (používá se většinou pojem „informelle Bildung“ pro obě kategorie). V oblasti, kterou nazýváme „neformální vzdělávání“ se vyvinuly organizace a instituce, které buď působí v návaznosti na školu anebo se jedná o spolky pro děti a mládež.

V Německu je tvoří odbory, mládežnické organizace a sdružení. Instituce se věnují úkolům jako je prevence, integrace a sociální orientace. Hlavní prioritou těchto institucí je poskytovat mladým lidem příležitosti pro volný čas, který se stal důležitou součástí neformálního vzdělávání.

Na základě výše uvedených informací je tedy možné vycházet z toho, že zájmové vzdělávání v Německu je hojně rozšířeno, avšak pokud bychom se snažili o nalezení určité podoby se zájmovým vzděláváním ve školních klubech, které v rámci školských zařízení fungují v České republice, pak s jistotou neuspějeme. Důvodem je, že pojem „zájmové vzdělávání“ se zavedl v bývalém Československu v 50. letech 20. století jako vyjádření návaznosti mimoškolních aktivit na vzdělávací proces ve škole.⁴¹

⁴¹ Srov. CLARIJS, R., (ed.). *Non-formal and Informal Education in Europe*. Prague: EAICY, 2005, s. 51-55.

4.2 Francie

4.2.1 Historie neformálního vzdělávání ve Francii

Gérard A. Castellani jako spoluautor výše zmiňované knihy uvádí, že se rodina ve Francii z tradičního pohledu považovala za hlavní článek zodpovědný za vzdělávání dětí. Škola působila spíše jako tzv. „asistent“, který v některých případech nahrazoval otce rodiny. Formální vzdělávání, které probíhalo ve veřejných školách a částečně i v soukromých školách, se z tohoto důvodu nepovažovalo za základní element ve vzdělávání. Značná pozornost se začala věnovat aktivitám, kterým se děti věnovaly mimo školní prostředí. To, jak děti trávily svůj volný čas, se začalo pozitivně projevovat v jejich úspěšnosti ve škole a v jejich celkovém osobnostním rozvoji. S cílem naučit se být aktivním členem společnosti byla organizace volného času zprostředkována především těm dětem, které byly určitým způsobem znevýhodněné a neměly ke kulturním aktivitám takový přístup.⁴²

4.2.2 Neformální a informální aktivity ve Francii

Ve Francii rozdíl mezi neformálními a informálními aktivitami je definován ve vztahu ke škole. Pro rozlišení se využívá pojmů - „*périscolaires*“ a „*extrascolaires*“.

„*Périscolaires*“ v českém překladu zní - mimotřídní (v rámci školy). Pokud hovoříme o „*extrascolaires*“, pak máme na mysli mimo školu (školní prostředí).

Čas, který mají děti vymezený pro aktivity mimo školní prostředí se odehrávají převážně - večer, ve středu (pokud není školní výuka) a o víkendech. Aktivity se dále rozlišují podle doby trvání; místa; druhu aktivit; organizace, která aktivity pořádá a podle ceny.

Mezi organizace, které se nejčastěji podílejí na rozvoji volnočasových aktivit řadíme např. – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy; skupiny sociální péče; kluby; komunitní a mládežnické skupiny atd.

Postoj k hodnotnému trávení volného času se ve Francii neustále vyvíjí, podle názoru mnoha psychologů a pedagogů je důležité zanechat dětem a mládeži dostatek času na tzv. „*nic nedělání*“, ale zároveň je podstatné rozšiřovat informace o možných

⁴² Srov. CLARIJS, R., (ed.). *Non-formal and Informal Education in Europe*. Prague: EAICY, 2005, s. 45-46.

způsobech trávení volného času. Nabídka neformálního vzdělávání je ve Francii velmi pestrá, avšak ani zde nenalezneme podobně fungující školní kluby, které existují v České republice. Školní kluby jako školská zařízení by mohla být v evropském prostředí vnímána za jakousi raritu.⁴³

4.3 Velká Británie

4.3.1 Historický pohled

Konec 20. století se ve Spojeném království ukázal být jako revoluční období nahrazující tradiční koncepty o tom kde, kdy, proč a jak se lidé učí. Během této revoluční doby se došlo k poznání, že rodiny a komunity jsou stejně důležité pro zdařilé a celoživotní učení jako samotné školy. Pohled na celoživotní učení se taktéž výrazně změnil. Začalo se ustupovat od vnímání vzdělávání výhradně jako prostředku k přípravě na život. Vzdělávání začalo být chápáno jako doprovodný a hlavně trvalý jev. Dále pak bylo zjištěno, že pozitivní ovlivňování toho, co mladí lidé dělají v době, kterou tráví mimo školu, má vliv na jejich úspěšnost v pozdějším životě.⁴⁴

Přestože se ve Velké Británii setkáme se stejnou terminologií vzdělávání jako v České republice, pojmy formal, non-formal and informal education, nemusí vždy vyjadřovat to samé. Za oblasti kurikulární se v Británii považuje formální a neformální vzdělávání a podobně jako v Německu používají především tyto dva termíny: „formal“ a „informal“.⁴⁵

Česká terminologie informálního vzdělávání je převzata z francouzské – *éducation informelle*, kterou přijala Evropská komise. Význam informálního vzdělávání a informal education bývá i přes značnou rozdílnost pojmů často zaměňován.

Informal education se odlišuje tím, že má své vlastní metodické principy. Na anglických internetových stránkách *Encyclopedia of Informal education*⁴⁶ můžeme nalézt definici informal education, kterou bychom mohli přeložit přibližně takto:

⁴³ Srov. CLARIJS, R., (ed.). *Non-formal and Informal Education in Europe*. Prague: EAICY, 2005, s. 45-48.

⁴⁴ Srov. ANDREWS, K. *Extra learning: Out of school Learning and Study support in Practice*. Routledge, 2001, introduction.

⁴⁵ Srov. DUDOVÁ, A., KAPLÁNEK, M., MACKŮ, R. *Mnohotvarý fenomén animace* [online]. Pedagogická orientace, 2011, roč. 21, č. 3, s. 294 [cit. 2020-02-17]. Dostupné na WWW: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1242/943>.

⁴⁶ Srov. *Encyclopedia of Informal Education* [online]. 2020 [cit. 2020-01-29]. Dostupné na WWW: <http://infed.org/mobi/what-is-informal-education/>.

Informální vzdělávání je moudrý, respektující a spontánní proces kultivace učení. Funguje prostřednictvím konverzace, zkoumáním a na základě rozšiřování zkušeností. Informal education zahrnuje širokou oblast označovanou jako práce s mládeží (youth work) nebo komunitní práce (community work), ale také oblast self education.⁴⁷ Ve Spojeném království se informal education rozvíjí především skrze mobilní práci s mládeží, v práci s mládeží v klubech a také v projektové práci.⁴⁸

Jak zde již dříve zaznělo, v podobném duchu působí v České republice například salesiánská střediska mládeže. Salesiánská střediska mládeže jsou zařízení, tzv. otevřené kluby, která se zaměřují na volnočasové aktivity mládeže ohrožené společensky nežádoucími jevy. Otevřené kluby můžeme chápat jako bezpečný prostor, ve kterém se děti a mládež mohou neorganizovaně scházet a trávit svůj volný čas mimo domov. Otevřené kluby nabízejí především využití spontánních činností. V české republice otevřené kluby fungují převážně jako nízkoprahová zařízení pro děti a mládež a řadíme je mezi sociální služby. Z tohoto hlediska se může zdát, že oblast informal education ve Velké Británii stojí podobně na rozhraní mezi výchovou a sociální prací jako česká pedagogika volného času. Nicméně Macků ve své práci uvádí, že se oblasti sociální práce a výchovy ve Velké Británii takto neodlišují.⁴⁹

Z informací vyplývá, že edukace ve Spojeném království je taktéž široce rozvinuta, avšak pokud bychom se chtěli konkrétně zaměřit na existenci školních klubů fungujících podobně jako v České republice, pak shodu budeme hledat jen velmi obtížně. Vyhledávání by nám však mohl usnadnit výraz after-school education.

5 Školní kluby a jejich specifika v deseti základních školách

Na stránkách MŠMT lze zjistit, že v rejstříku škol a školských zařízení je v okrese Plzeň – město, Plzeň – jih a Plzeň – sever zaregistrováno 13 základních a středních škol, které provozují školní klub. V této části práce se však budeme soustředit pouze na deset z nich. Jmenovitě to bude Masarykovo gymnázium, Střední škola a Základní škola

⁴⁷ Srov. *Encyclopedia of Informal Education* [online]. 2020 [cit. 2020-01-29]. Dostupné na WWW: <https://infed.org/mobi/informal-and-non-formal-education/>.

⁴⁸ Srov. DUDOVÁ, A., KAPLÁNEK, M., MACKŮ, R. *Mnohotvarý fenomén animace* [online]. Pedagogická orientace, 2011, roč. 21, č. 3, s. 294 [cit. 2020-02-17]. Dostupné na WWW: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1242/943>.

⁴⁹ Srov. MACKŮ, R. *Informal education – Animace ve výchově nebo sociální práce?* [online]. In e-Pedagogium, 2011, č. 1, s. 12 [cit. 2020-02-11]. Dostupné na www: <https://e-pedagogium.upol.cz/pdfs/epd/2011/01/02.pdf>.

Oselce, Církevní základní škola a střední škola, Základní škola Heyrovského 23, Základní škola a Mateřská škola pro zrakově postižené a vady řeči, 33. základní škola, Benešova základní škola a mateřská škola, 25. základní škola, 34. základní škola, Waldorfská základní škola Dobromysl o.p.s.. Stručným popisem budou školy a školní kluby jednotlivě představeny, pozornost bude směřována především na školní vzdělávací program školních klubů a organizaci činnosti školního klubu v každodenním provozu.

Uvedené informace jsou získané na základě písemné či internetové dokumentace, doplněné strukturovaným rozhovorem s vedoucími pracovníky školního klubu nebo s řediteli školy. Všechny tyto informace mi dopomohou k provedení analýzy poznatků a poskytnou kompletnější představu o fungování školních klubů. V návaznosti na analýzu poznatků budou pod textem znázorněny grafy, které vyobrazí přehled stanovených vzdělávacích cílů ŠK a zároveň tabulka, ve které bude k vidění seznam nabízených zájmových kroužků ve sledovaných ŠK.

V příloze č. 1 bude uveden přehled otázek kladených během strukturovaného rozhovoru. V příloze č. 2 pak bude možné zhlédnout fotografie znázorňující zázemí školního klubu na 25. základní škole, 33. základní škole, Waldorfské škole Dobromysl o.p.s. a ZŠ a MŠ pro zrakově postižené a vady řeči. Veškeré fotografie byly pořízeny se souhlasem vedoucích pracovníků.

5.1 Masarykovo gymnázium

Toto osmileté a čtyřleté gymnázium se nachází nedaleko centra města Plzně. Vzhledem ke své lokalitě je škola velmi snadno dostupná i pro žáky, kteří dojíždějí z okolních měst. Škola má dlouholetou tradici, zcela první výuka byla zahájena v roce 1920/21 a velice rychle u veřejnosti získala na oblibě, která přetrvává až dodnes. Počet žáků, kteří gymnázium navštěvují je k 31.8.2019 vyčíslen na 731.

Školní klub (dále jen ŠK) je přednostně určen pro žáky nižšího stupně gymnázia, tj. primy až kvarty, do naplnění kapacity je nabídnut žákům vyššího stupně gymnázia, tj. kvinty až oktávy a žákům 1. až 4. ročníku čtyřletého studia. Mimoškolní a zájmové vzdělávání je ve ŠK nabízeno formou zájmových kroužků. ŠK prohlubuje působení školy do oblasti volného času studentů a podporuje jejich individuální zájmovou činnost. Považuje se za důležitý článek systému prevence sociálně patologických jevů v rámci školního vzdělávacího programu.

Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP) ani školní řád ŠK se mi nepodařilo na internetových stránkách školy dohledat, nicméně při osobní návštěvě školy jsem jednu kopii ŠVP od vedení školy obdržela. ŠVP je velmi přehledně strukturovaný a obsahuje všechny zákonem stanovené povinné údaje, což znamená: konkrétní cíle, časový plán, formy a obsah vzdělávání, podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, charakteristiku materiálních, personálních a ekonomických podmínek, souhrn informací o podmínkách bezpečnosti a ochraně zdraví, podmínky o přijímání uchazečů a zároveň podmínky průběhu a ukončování vzdělávání. ŠVP je v souladu s § 5 odst. 2. zákona č. 561/2004 Sb. Na vypracování ŠVP se podílel zejména zástupce ředitele školy.

Charakteristika jednotlivých vzdělávacích oblastí je ve ŠVP podrobně popsána. U každého zájmového kroužku jsou vypsány školní výstupy, učivo, průřezová témata, přesahy a zároveň hodnocení.

ŠK pracuje v podnětném, tvořivém a pozitivním prostředí. Škola pro činnosti školního klubu nabízí k dispozici počítačové učebny, výtvarnou učebnu, keramickou dílnu, tělocvičnu, odborné laboratoře a učebny s didaktickou technikou.

Úplatu za zájmové vzdělávání platí žáci, navštěvující kroužky, 1x ročně a to v hodnotě 1200Kč. Vybrané peníze jsou použity na vybavení kroužků potřebnými pomůckami a na provoz související s činností kroužků. Vedoucími kroužků jsou pedagogové s pedagogickým vzděláním, kteří jsou zaměstnáni na dohodu o provedení práce. Podmínkou přijetí je vyplněná přihláška a písemný souhlas rodičů, zároveň musí být uhrazen poplatek. Zájmové vzdělávání v kroužcích začíná k 1.10. a je ukončeno 30.5. v daném školním roce. Probíhá v době před odpoledním vyučováním a nebo po vyučování. Pro otevření kroužku se musí přihlásit minimálně 10 žáků, maximální hranice nebyla stanovena.

V rámci strukturovaného rozhovoru jsem zjišťovala, zda žáci školy mají o nabízené kroužky zájem a pokud ano, tak o jaké konkrétně. Podle školních údajů se zájem v posledních letech snížil. Důvodem je fakt, že v dnešní době existuje mnoho center, která se na volnočasové aktivity zaměřují a svými nabídkami školním kroužkům konkurují. Rozšíření nabídky kroužků je z nedostatku personálního zajištění v tuto chvíli nereálné. Co se týče oblíbenosti kroužků, tak mezi nejvíce navštěvované patří chemický a keramický kroužek.

5.2 ZŠ Heyrovského 23

Tato škola je umístěna v hezké lokalitě Borského parku v Plzni, část objektů se nachází ve Skupově ulici v areálu vnitrobloku sídliště Bory. Škola vznikla v roce 1989 a její kapacita je 230 žáků. V roce 2013 byla ve škole zřízena speciální třída.

Zařízení je určeno především žákům 2. stupně zaměstnaných rodičů, avšak k dispozici je i ostatním žákům do naplnění kapacity. ŠK nabízí žákům příjemné využití volného času formou činností spontánních, pravidelných, zájmových, výchovně vzdělávacích i příležitostných. Žáci mají možnost navštěvovat kroužky organizované školou. Vzdělávací program je vytvořen na dobu 4 let pro žáky 6. - 9. tříd. Školní vzdělávací program ŠK je na základní škole upravený pro žáky se specifickými potřebami. ŠVP byl vypracován ve spolupráci pedagogického pracovníka, vychovatelky ŠK, s ředitelkou školy. Všechny potřebné dokumenty týkající se ŠK lze lehce dohledat na internetových stránkách školy. ŠVP působí strukturovaným a přehledným dojmem, je v souladu s § 5 odst. 2. zákona č. 561/2004 Sb.

Zájmové vzdělávání ŠK je rozděleno do 5 oblastí vzdělávání. K jednotlivým vzdělávacím oblastem jsou v tabulce rozepsána průřezová témata a zároveň v kolonce „kompetence“ jsou napsané číslice na stupnici od 1 do 6, které mají vyjadřovat klíčové kompetence vedoucí k rozvoji osobnosti žáka. Klíčové kompetence jsou ve ŠVP rozepsány, avšak mimo tabulku vzdělávacích oblastí, a proto pro případné čtenáře ŠVP nebude zcela jasné, co uvedené číslice vyjadřují.

ŠK ke své činnosti využívá prostory objektu ve Skupově ulici. Má k dispozici 2 herny vybavené praktickým nábytkem, audiotechnikou, moderní interaktivní televizí a sociálním zázemím pro jednotlivé oddělení. Prostory umožňují odpočinkovou a zájmovou činnost, přípravu na vyučování a spontánní činnost žáků. Žákům jsou k dispozici stolní hry, stavebnice, hračky a velice oblíbené elektronické didaktické hry. Dále mohou žáci využívat rehabilitační místnost a videomístnost v prostorách objektu školy. Areál školní zahrady je vybavený houpačkami a prolézačkami moderního typu a v letním období je možno využívat velmi oblíbenou trampolínu.

Zájmové vzdělávání je bezúplatné. Školní klub vede vychovatelka, jejíž vzdělání a odborná kvalifikace je dána zákoníkem práce a zákonem č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. ŠK má 1 oddělení a jeho maximální kapacita je 14 žáků. Podmínky přijetí jsou přesně vymezeny ve vnitřním řádu ŠK. O přijetí do ŠK rozhoduje ředitelka školy a to především na základě vyplněné přihlášky a písemného souhlasu

rodičů. Žáci mají v rámci ŠK možnost navštěvovat různé zájmové kroužky, mezi které patří například aerobic, florbal, kondiční cvičení, kreativ, sportovní hry, výtvarné činnosti. Zájem o kroužky je v porovnání s předešlými roky stejný. Mezi oblíbené patří kroužek kreativ a sportovní hry.

Při rozhovoru s paní ředitelkou jsem zjistila, že ŠK ve škole funguje spíše jako další oddělení školní družiny. Důvodem je, že žáci, kteří klub navštěvují, vyžadují zvláštní individuální přístup, který pak částečně znemožňuje vést ŠK v duchu samostatnosti a dobrovolnosti. Participace dětí na různých aktivitách není ve většině případech reálná. Ke zlepšení této situace by zajisté pomohlo rozšířit počet vychovatelů, kteří by svou přítomností přispěli k rovnoměrnému rozložení povinností a činností spojených s vedením ŠK.

5.3 25. ZŠ Chválenická

Tato základní škola má více než padesátiletou tradici a je umístěna v plzeňském obvodu Slovany. Lokalita školy působí klidným a bezpečným dojmem. Kapacita školy je 940 žáků. Škola se těší velké oblibě a to nejen pro svou rozšířenou výuku tělesné výchovy, ale zároveň pro rozšířenou výuku hudební a výtvarné výchovy.

Školní klub je určen především žákům 2. stupně základní školy, kteří hledají jisté zázemí při čekání na rodiče, autobus či odpolední vyučování. Zároveň je však určen i těm žákům, kteří se chtějí setkávat se svými přáteli v příjemném prostředí, ve kterém si mohou společně užít legraci, přiučit se něčemu novému, či si jen popovídat. Žáci v rámci ŠK mohou navštěvovat kroužky organizované školou.

Na stránkách ZŠ můžeme nalézt vnitřní řád ŠK a taktéž je možné zhlédnout vybavení ŠK. ŠVP ŠK na internetových stránkách k vidění není. Při osobní návštěvě školy mi bylo umožněno do ŠVP ŠK nahlédnout. Dokument působí přehledným a obsahově bohatým dojmem. Obsahuje všechny zákonem stanovené povinné údaje. ŠVP ZŠ „ŠKOLA FAIR PLAY“ je sestaven tak, aby rozvíjel nadání, talent a zájmy všech žáků školy. Školní vzdělávací program školního klubu je v souladu s § 5 odst. 2. zákona č. 561/2004 Sb.

Prostory, kde se dnes nachází ŠK, působily dříve jako protiatomový kryt. Pro školní klub jsou vymezeny 3 místnosti, ve kterých nalezneme kuchyňku, biliard, pohovku, stoleček, televizi a počítače. Roční úplata za zájmové vzdělávání činí 1 800 Kč (v ceně nejsou zahrnuty kroužky.) Žáci jsou do ŠK přijímáni za základě vyplněné přihlášky

a písemného souhlasu rodičů. Personální činnost ve školním klubu vede vychovatelka, jejíž vzdělání a odborná kvalifikace je dána zákoníkem práce a zákonem č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Vychovatelka ve ŠK působí spíše jako tzv. průvodce či poradce, pokud by žáci potřebovali pomoci. Je zde snaha o zachování maximální volnosti, samostatnosti. ŠK má 1 oddělení a maximální kapacitu 60 dětí. V rámci ŠK mohou žáci navštěvovat různé zájmové kroužky, kterými jsou francouzština, kroužek lezení, divadelní soubor, mediálek, divadelní kroužek, pěstitelský a chovatelský kroužek, školní ekotým, sportovní a společenské tance, historické zajímavosti, fyzikální pokusohraní, kroužek logického myšlení.

Při rozhovoru s ředitelkou školy jsem dozvěděla, že o ŠK je ze strany žáků velký zájem. Docházka do ŠK je založena především na dobrovolnosti a věkový průměr žáků se liší. Žáci využívají především kuchyňky, biliardu a počítačů. Mezi oblíbené kroužky, které žáci navštěvují, patří kroužek lezení, chovatelský a pěstitelský kroužek a také kroužek logického myšlení. Za menší nedostatek považují, že žáci navštěvující ŠK nemohou využívat venkovní areál školy.

5.4 33. ZŠ Terezie Brzkové

Tato škola byla otevřena v roce 1978 a nachází se v západní části města Plzeň s názvem Skvrňany. Podle školského rejstříku má ZŠ kapacita 700 žáků. V roce 1981 získala ZŠ statut sportovní školy. Škola je určena všem žákům, kteří rádi sportují a považují pohyb za nedílnou součást zdravého životního stylu.

ŠK má přehledně vypracovaný ŠVP, nicméně na internetových stránkách školy se neuvádí. Vnitřní řád ŠK si však na stránkách školy můžeme prostudovat. ŠVP ŠK je v souladu s § 5 odst. 2. zákona č. 561/2004 Sb. Dokument obsahuje všechny zákonem stanovené povinné údaje.

ŠK byl otevřen v roce 1994 a to především pro žáky sportovních tříd 6. – 9. ročníků. Činnosti školního klubu navazuje na ŠVP ZŠ. Kapacita ŠK je 60 žáků, avšak pravidelný počet žáků navštěvujících ŠK je přibližně 50. Roční úplata za zájmové vzdělávání ve školském zařízení činí 1 800 Kč. V rámci ŠK je žákům umožněno navštěvovat zájmové kroužky, konkrétněji plavání, sportovní kroužek, stolní tenis, výtvarný kroužek, pracovní kroužek, šikovné ruce, anglický jazyk pro začátečníky i pokročilé, německý jazyk pro začátečníky. Z personálního hlediska je činnost ve ŠK zajištěna vychovatelkou, jejíž vzdělání a odborná kvalifikace je dána zákoníkem práce a zákonem č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Prostorové zajištění ŠK je

vytvořeno ze tří místností. Ve dvou tzv. relaxačních místnostech nalezneme obrazovku, počítač, různé PC hry, stolní hry apod. Místnost třetí zastává klidovou funkci, žáci si zde mohou plnit domácí úkoly či si jen odpočinout nebo číst. ŠK využívá ke své činnosti i prostory školního hřiště, tělocvičny, učebny informatiky. Podmínkou pro přijetí do ŠK je mít vyplněnou přihlášku a písemný souhlas rodičů. Přednost získávají žáci, kteří jsou v regionální fotbalové akademii tj. hráči fotbalového klubu Viktoria Plzeň. Základní škola je se zmiňovaným fotbalovým klubem v úzké spolupráci. Na utvoření ŠVP školního klubu se podílela zejména vedoucí vychovatelka školního klubu.

Při rozhovoru jsem zjistila, že žákům ZŠ není umožněno využívat ŠK na základě dobrovolnosti, která se považuje za jeden ze specifických znaků školních klubů. Žáci do ŠK docházejí musejí, jelikož mají v odpoledních hodinách tréninky, které probíhají v prostorách školy. Žáci navštěvují ŠK dle rozpisu v přihlášce. Podle vedoucí vychovatelky ŠK funguje spíše jako 6. oddělení školní družiny. Čas ve ŠK žáci tráví nejraději ve venkovním areálu školy, kde mohou hrát různé sportovní hry.

5.5 Církevní ZŠ a SŠ

Tato škola působila dříve jako Církevní střední odborná škola ve Spáleném Poříčí. Od roku 2016 je škola nově přemístěna do klidné části města Plzeň, konkrétněji do městské části Slovany, kde škola zároveň rozšířila svou vzdělávací nabídku o 1. a 2. stupeň základní školy. Škola poskytuje kvalitní vzdělání a výchovu v křesťanském duchu. Své poslání naplňuje skrze vzdělávací obory, kterými jsou Ekologie a životní prostředí a Sociální činnost. Kapacita školy je 270 žáků.

ŠVP na internetových stránkách školy k nalezení není, ze základních dokumentů lze na stránkách vyhledat vnitřní řád a výroční zprávu školy.

ŠK slouží k odpočinku a zájmovému vzdělávání žáků. V tomto roce má ŠK dvě oddělení. Oddělení pro žáky 4. ročníku ZŠ a oddělení pro žáky 2. Stupně ZŠ. Oddělení mají odlišná pravidla provozu a to zejména kvůli rozdílnému věku žáků. Kapacita ŠK je 60 žáků. Žáci 2. stupně mohou do klubu přicházet a z klubu odcházet sami. Činnost školního klubu se realizuje především ve vyhrazené místnosti ŠK v přízemí školy v tzv. klubovně nebo ve víceúčelové učebně, kde žáci mohou trávit volný čas různými aktivitami dle vlastního výběru. ŠK má taktéž možnost ke své činnosti využívat prostory školy např. tělocvičnu, školní zahradu a prostranství kolem školy. V rámci ŠK je možné organizovat různé výlety či exkurze. ŠK je v provozu pouze ve dnech školního

vyučování, v době hlavních prázdnin nefunguje. V období vedlejších prázdnin se provoz ŠK řídí rozhodnutím ředitelky školy a zohledňuje se zájem rodičů. Úplata za zájmové vzdělávání je hrazena pololetně, podrobnější informace týkající se ekonomických podmínek ŠK jsou podle slov ředitelky ZŠ rozepsány ve ŠVP ŠK. Podmínkou přijetí do ŠK je mít vyplněnou přihlášku a písemný souhlas rodičů.

ŠK vedou 2 vychovatelky, jejichž vzdělání a odborná kvalifikace je dána zákoníkem práce a zákonem č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. V rámci ŠK mohou žáci navštěvovat různé kroužky, mezi které patří např. přírodovědný kroužek, literárně – dramatická dílna, výtvarný ateliér, sportovní hry, pěvecký sbor, základy křesťanství, vaření.

Při strukturovaném rozhovoru jsem se od paní ředitelky dozvěděla, že v současné době ŠK funguje více jako školní družina a to zejména pro žáky prvního stupně ZŠ, kteří z kapacitních důvodů nezískali místo ve školní družině. Žáci druhého stupně pak ŠK využívají zejména v době čekání na odpolední vyučování či odvoz domů. Dále mě zajímal zájem žáků o nabízené zájmové kroužky. Nejvíce navštěvovaným kroužkem je kroužek vaření, podle slov paní ředitelky zájem o kroužky ze strany žáků za poslední 4 roky výrazně poklesl. Při popisu konkrétního ŠK vycházím z informací, které mi byly poskytnuty během rozhovoru a které jsem vyčetla na internetových stránkách školy. Do ŠVP školního klubu mi, i po opakovaném snažení, nebylo umožněno nahlédnout. Komunikace ze strany školy přestala z nejasných důvodů fungovat.

5.6 ŠŠ a ZŠ Oselce

Tato základní škola se nachází na jižním Plzeňsku v bývalém okresním městě Blovice. Škola se dělí na základní školu a na základní školu speciální. Škola je zaměřena především na rozvíjení osobnosti žáků se speciálními vzdělávacími potřebami s podpůrnými opatřeními 3. – 5. stupně. U žáků je zohledňována rozdílná úroveň rozumových schopností i odlišné prostředí, ze kterého žáci přicházejí.

Z dokumentace uváděné na internetových stránkách školy lze vyhledat školní řád, ŠVP školního klubu k vidění není. Při osobní návštěvě jsem ŠVP školního klubu obdržela. V dokumentu jsou obsaženy všechny zákonem stanovené povinné údaje. Maximální počet žáků na jedno oddělení ŠK je 12 žáků. Na základní škole jsou v provozu dvě oddělení školního klubu. ŠK svou činností navazuje na ŠVP základní školy. Snahou ŠK je posílit všestranný rozvoj žáků, vést žáky k efektivnímu využití volného času a tím podpořit prevenci proti sociálně patologickým jevům. Činnost

školního klubu a školní družiny se odlišuje v závislosti na věku žáků. Taktéž se liší formami činností. Nabídku spontánních činností mohou o přestávkách využít všichni žáci školy, a to především v čase mezi dopoledním a odpoledním vyučováním. Primárním zázemím ŠK je kmenová třída, zároveň je však pro činnost ŠK možné využít stanovené prostory v areálu školy, kterými jsou například počítačová učebna a školní zahrada. Úplata za zájmové vzdělávání se hradí pololetně, v částce 100 Kč. Ve školním klubu pracují kvalifikované vychovatelky. V současné době je ŠK veden učitelkou, která taktéž na základní škole vyučuje. Na jedno oddělení se vztahuje nárok na přidělení jednoho asistenta pedagoga s ukončeným kurzem AP. Podmínkou přijetí do ŠK je mít vyplněnou přihlášku a písemný souhlas rodičů. Žáci navštěvující ŠK nechodí v rámci školy na žádné zájmové kroužky.

Při strukturovaném rozhovoru jsem se dozvěděla, že v souvislosti s krátkou provozní dobou a rozdílností speciálních potřeb jednotlivých žáků je ŠK využíván převážně jako zázemí pro žáky, kteří čekají na příchod rodinných příslušníků, se kterými poté odcházejí. Ze stejných důvodů není možné využívat venkovní areál školy. Ze slov paní vedoucí vychovatelky můžeme usuzovat, že ŠK na základní škole plní spíše sociální funkci.

5.7 ZŠ a MŠ pro zrakově postižené a vady řeči

Tato škola s 25letou tradicí pečuje o zrakově postižené žáky a dále o žáky, kteří se potýkají s vadou řeči. Škola se nachází ve velmi klidné části města Plzeň, která se nazývá Doubravka. Tato oblast je snadno dostupná jak pro obyvatele Plzně, tak i pro dojíždějící žáky, neboť nedaleko školy se nachází vlaková a autobusová zastávka. V blízkosti školy se nachází rozlehlý park, který je žáky často navštěvován. Škola má kapacitu 190 žáků.

Školní vzdělávací program školního klubu je v souladu s § 5 odst. 2. zákona č. 561/2004 Sb. ŠVP obsahuje všechny zákonem stanovené povinné údaje, na jeho tvorbě se podílela především vedoucí vychovatelka ŠK a ŠD. ŠVP ani vnitřní řád ŠK na internetových stránkách školy není možné zhlédnout. ŠK je nedílnou součástí základní školy, zajišťující zájmové vzdělávání žáků v době mimo vyučování. ŠK je určen žákům 2. stupně školy a je důležitým výchovným partnerem školy. Plní vzdělávací cíle a rozvíjí specifické nadání účastníků, pomáhá překonávat jejich handicap a má důležitou roli v prevenci sociálně patologických jevů. ŠK využívá pro svou činnost stanovené prostory v areálu školy, kterými jsou například počítačová

učebna a školní zahrada, primárním zázemím ŠK je školní třída. Žáci mohou školní klub navštěvovat bezúplatně. ŠK má kapacitu 15 žáků a podmínkou přijetí do ŠK je vyplněná přihláška a písemný souhlas rodičů. Vychovatelskou činnost ve školním klubu vede vychovatelka, jejíž vzdělání a odborná kvalifikace je dána zákoníkem práce a zákonem č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Žáci se zrakovým postižením mohou v rámci školního klubu provozovat sportovní kroužky nazývané Showdown a Goalball. Showdown je často nazýván aplikovaným stolním tenisem pro nevidomé a zrakově postižené. Goalball je kolektivní míčový sport provozovaný zejména nevidomými a slabozrakými sportovci. Při obou zmíněných sportech hráči využívají sluchového smyslu. Žáci taktéž mohou navštěvovat kreativní kroužek nazývaný Arteterapie, což můžeme snadno vysvětlit jako terapii uměním.

Při osobní návštěvě školy jsem od paní vedoucí vychovatelky obdržela vytištěné základní informace o ŠVP školního klubu. Do celého dokumentu mi však nebylo umožněno nahlédnout. Při rozhovoru jsem se dozvěděla, že ŠK ve škole plní spíše sociální funkci. ŠK žákům zajišťuje bezpečné zázemí pro trávení volného času v době před a po vyučování. ŠK je v evidenci rejstříku škol a školských zařízeních, jeho činnost je však pro letošní rok pozastavena.

5.8 34. ZŠ Gerská

Tato základní škola byla poprvé otevřena v roce 1982 a nachází se v severní části města Plzeň, nazývané Lochotín. Vzhledem k hustě strukturované městské dopravě je ZŠ snadno dostupná všem žákům, kteří školu navštěvují. V současné době má škola kapacitu 330 žáků. Na prvním stupni je rozšířena výuka hudební výchovy, na druhém stupni je výuka zaměřena na rozvoj v oblasti přírodovědných předmětů. Od roku 2007 škola vyučuje podle školního vzdělávacího programu „Škola pro Vaše děti“.

Školní klub byl založen před dvanácti lety a na jeho vzniku se podílela vedoucí vychovatelka ŠK společně s ředitelem školy. ŠK organizuje celoročně zájmovou činnost zejména pro žáky 6. – 9. ročníků základní školy. ŠVP školního klubu v rámci zájmového vzdělávání svými činnostmi navazuje na ŠVP základní školy. ŠVP školního klubu je v souladu s § 5 odst. 2. zákona č. 561/2004 Sb. Obsahuje všechny zákonem stanovené povinné údaje, jeho úprava je přehledná a důkladně vypracovaná. Veškerou dokumentaci vztahující se ke ŠK lze vyhledat na internetových stránkách školy. ŠK se dělí na dvě části, na volný školní klub a na zájmové kurzy sportovního i vzdělávacího směru. Uskutečňuje se zásadně na principu dobrovolné docházky. ŠK nabízí všem

zájemcům pestrá odpolední zájmovou činnost a pravidelně pro žáky pořádá zajímavé akce. ŠK svoji zájmovou činnost provozuje ve vlastních prostorách v pavilonu mimoškolní výchovy. Nicméně má možnost ke svým činnostem využívat i učebny, odborné pracovny, tělocvičny a venkovní víceúčelová hřiště. Úplata za zájmové vzdělávání činí na každý započatý měsíc 180 Kč a je hrazena pololetně. Pedagogickou činnost zájmového vzdělávání na škole zajišťují kvalifikovaní učitelé a vychovatelé, kteří splňují podmínky pro výkon činnosti dle zákona 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících. Ve volném klubu jsou to pouze vychovatelé. V již zmiňovaném volném klubu se nachází hifi věž, stolní fotbal, kulečnická a tři počítače s tiskárnou. Mimo jiné zde žáci naleznou velké množství společenských her, knih a encyklopedií. Volný klub mohou žáci všestranně využít. Zájmové kurzy ŠK žákům nabízejí možnost navštěvovat netradiční sportovní hry, kterými jsou např. softball, nohejbal, frisbee, ringo, kopaná, stolní tenis atd. Dále mohou navštěvovat dramaticko – výtvarný kroužek, seminář Čj a matematický seminář a také crossfit. Podmínkou pro otevření zájmového kurzu je dostatečný počet zájemců o jeho činnost, minimálně 12 žáků. Volný klub není kapacitně omezen. Podmínkou přijetí do ŠK je vyplněná přihláška a písemný souhlas rodičů.

Shodou mnoha okolností se mi doposud nepodařilo tento jediný školní klub osobně navštívit. Komunikace s vedoucí vychovatelkou doposud probíhala pouze prostřednictvím emailové korespondence. Na základě této komunikace a získané internetové dokumentace je možné říci, že ŠK plní všechny funkce výchovy ve volném čase. Rozsáhlá nabídka atraktivních činností přispívá k opakovaným návštěvám ŠK, žáci klub navštěvují zcela dobrovolně a pravidelnost návštěv si určují sami. Mezi oblíbené zájmové kroužky patří florbal, matematický a český seminář, crossfit.

5.9 Waldorfská ZŠ Dobromysl o.p.s.

Tato základní soukromá škola byla poprvé otevřena v roce 2014. ZŠ se svou koncepcí řídí obecnými principy waldorfské pedagogiky. Vzdělávání je poskytováno žákům 1. – 9. Ročníků. Umístění ZŠ je nedaleko centra města Plzeň. Prostředí školy nepůsobí příliš bezpečným dojmem. Hlavním důvodem je frekventovaný provoz na silnicích, které se vyskytují v bezprostřední blízkosti školy. ŠVP základní školy cílí výuku a výchovu na všetranný rozvoj osobnosti nejen v teoretických, ale i praktických a uměleckých oborech.

ŠK je určen žákům 5. – 9. tříd v době volných hodin a po výuce. ŠK vznikl především na základě obavy o bezpečnost žáků, kteří museli trávit čas před a po

vyučování mimo prostory ZŠ. ŠVP školního klubu navazuje na program školní družiny. Na internetových stránkách je uveden vnitřní řád ŠK, avšak ŠVP ŠK na stránkách nenalezneme. ŠK poskytuje žákům zázemí k relaxaci, volné činnosti a dokončování školních úkolů. Ve školním klubu mohou žáci trávit čas spontánními aktivitami dle vlastního výběru. ŠK využívá pro svou činnost tzv. klubovnu, která se nachází v areálu školy. Žáci si v klubovně mohou odpočinout na pohovce či využít stůl k napsání domácích úkolů nebo hraní her. V klubovně nalezneme rozmanité množství knih a společenských her. Žáci mají taktéž možnost využít kuchyňku pro případné ohřátí jídla či uvaření nápoje. Ve školním klubu jsou zakázána veškerá elektronická zařízení. Úplata za zájmové vzdělávání činí za celotýdenní/roční docházku 2000 Kč. Maximální kapacita ŠK je 30 žáků. Během polední přestávky mohou žáci klub navštěvovat zdarma. Pedagogickou činnost ve školním klubu vede vychovatelka, jejíž vzdělání a odborná kvalifikace je dána zákoníkem práce a zákonem č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Cílem vychovatelů je zachovat vnitřní svobodu a lidskou individualitu žáků. Podmínkou přijetí do ŠK je vyplněná přihláška a písemný souhlas rodičů. Zájmové kroužky, které mohou žáci ve škole navštěvovat, jsou látkohraní, šikovné ruce, kytara, gymnastika, sborový zpěv, keramika, wu – shu , šachy, florbal. Během strukturovaného rozhovoru jsem se od vedoucí vychovatelky ŠK dozvěděla, že školní klub plní především preventivní a sociální funkci. Žáci mohou do ŠK sami přicházet i ze ŠK odcházet. Vychovatelka ve ŠK působí spíše jako dozor nad žáky. Oblíbeným kroužkem jsou šikovné ruce.

5.10 ZŠ a MŠ Benešova

Tato základní škola, pojmenovaná podle druhého Československého prezidenta Edvarda Beneše, byla otevřena v roce 1925. ZŠ se v uplynulých letech stala oblíbenou nejen díky rozšířené výuce tělesné výchovy, ale zároveň také svou praktickou polohou. Škola se nachází nedaleko centra města Plzeň, prostředí školy je klidné a snadno dostupné. Jen pár metrů od školy se nachází zimní stadion, do kterého většina žáků navštěvujících ZŠ pravidelně dochází na hokejové tréninky.

Školní vzdělávací program ŠK navazuje na platný ŠVP základní školy. ŠVP ŠK vytvořila vedoucí vychovatelka ŠK. Na internetových stránkách školy je možné shlédnout vnitřní řád ŠK, podobně jako v případě předešlých škol ŠVP ŠK na stránkách školy uveden není. Během osobní návštěvy školy mi bylo do ŠVP ŠK umožněno nahlédnout. ŠVP školního klubu je v souladu s § 5 odst. 2. zákona č. 561/2004 Sb.

Obsahuje všechny zákonem stanovené povinné údaje, je přehledný a důkladně vypracovaný. ŠK je v provozu teprve druhým rokem a je určen pouze žákům ZŠ, přednostně žákům druhého stupně. Zejména pak těm, kteří čekají na trénink, jsou dojíždějící a musejí čekat na autobus. ŠK poslouží i těm žákům, kteří chtějí aktivně vyplnit svůj volný čas než se rodiče vrátí z práce. K pravidelné denní docházce mohou být přijati i žáci prvního stupně, kteří nejsou přijati k denní docházce do školní družiny. Hlavním posláním ŠK je zabezpečení zájmové činnosti, odpočinku a také vytvoření bezpečného zázemí pro žáky. ŠK využívá ke svojí činnosti samostatnou místnost v suterénu školy, odkud mají žáci dobrý přístup do šaten, školní jídelny i tříd. Na vybavení klubu se podíleli rodiče žáků, nábytek je použitý, ale zachovalý. Žáci mohou v rámci ŠK také navštěvovat jiné prostory školy, např. počítačovou místnost. Pololetní úplata za zájmové vzdělávání činí 250 Kč. ŠK má kapacitu 60 žáků. Pedagogickou činnost ve školním klubu vede vychovatelka, jejíž vzdělání a odborná kvalifikace je dána zákoníkem práce a zákonem č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Podmínkou přijetí do ŠK je vyplněná přihláška a písemný souhlas rodičů, o přijetí do ŠK rozhoduje ředitelka školy. Žáci mohou v rámci ŠK navštěvovat zájmové kroužky, jsou jimi kroužek vaření a výtvarný kroužek.

Při osobním setkání s vedoucí vychovatelkou ŠK jsem se dozvěděla, že se ZŠ potýká s problémy zajistit vhodný personál pro činnost ŠK, tato skutečnost se negativně projevuje na celkové úrovni ŠK. Vzhledem ke zmiňovaným okolnostem plní ŠK spíše sociální funkci. Mezi oblíbené kroužky patří vaření. (Informace byly získané v roce 2019, situace školy se mohla od té doby změnit.)

6 Analýza zjištěných poznatků

Při podrobném prostudování školních vzdělávacích programů vybraných školních klubů jsem měla možnost se blíže seznámit se strukturou a obsahem těchto dokumentů. Během strukturovaného rozhovoru jsem se dozvěděla informace, které ve ŠVP ŠK nenalezneme a které doplňují představu o fungování deseti vybraných ŠK v okresech Plzeňského kraje.

Devět z deseti vybraných školních klubů mají řadně vypracované ŠVP, v případě Církevní ZŠ a SŠ mi nebylo umožněno do programu nahlédnout a tak strukturu ani obsah dokumentu nemohu posuzovat.

Jak jsem již dříve zmiňovala, ŠVP můžeme považovat za tzv. vizitku školního klubu. Je tedy podstatné, aby byl dokument nejen po obsahové stránce bohatý, ale taktéž aby měl řádnou formální úpravu, byl přehledný a srozumitelný pro čtenáře. Téměř všechny zhlédnuté programy vybraných ŠK tento pomyslný požadavek splňují. Částečnou výjimku tvoří ZŠ a SŠ Oselce. ŠVP ŠK, který mi byl vedoucím pracovníkem poskytnut, splňuje všechny zákonem stanovené povinnosti, nicméně po vzhledové stránce ŠVP neodpovídá formálnímu dokumentu, působí nepřehledně a obsahuje stylistické chyby. Církevní ZŠ a SŠ nemohu posuzovat.

Cíle vzdělávání sledovaných ŠK jsou podrobněji rozepsány v Grafu č. 1, který nám sděluje, jaké vzdělávací cíle se nejčastěji ve ŠVP ŠK vyskytují. Nejčastěji uváděným vzdělávacím cílem je cíl posilovat kompetence k učení, k řešení problémů, kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní i k trávení volného času. Na Grafu č. 2 můžeme zjistit, který ze sledovaných ŠK uvádí největší počet vzdělávacích cílů. ZŠ a MŠ Benešova jich v souhrnném počtu uvádí nejvíce, avšak vzhledem k získaným informacím během strukturovaného rozhovoru víme, že není možné všechny tyto cíle naplnit, poněvadž se prozatím nepodařilo zajistit pedagogický personál, který by svou činností odpovídal požadavkům školního klubu. Během rozhovorů mi taktéž bylo sděleno, že vzdělávací cíle navazují na cíle stanovené ŠVP vlastní ZŠ. Délka a časový plán vzdělávání uvedených ŠK se téměř ve všech případech shodují. ŠVP ŠK je sestaven na dobu jednoho školního roku, pouze ZŠ Heyrovského 23 má program sestaven na 4 roky. Ranní a odpolední provoz nabízí 7 ŠK. Zbylé 3 ŠK zajišťují pouze odpolední provoz. Ve všech případech je činnost školního klubu po dobu prázdnin přerušena.

Činnosti sledovaných školních klubů se uskutečňují především formami, které stanovuje vyhláška o zájmovém vzdělávání, a to činností příležitostnou, pravidelnou a spontánní. Forma vzdělávání na Masarykově gymnáziu se realizuje pouze pravidelnou činností.

Obsah vzdělávání lze zpravidla ve všech jmenovaných ŠK rozdělit do 5 oblastí vzdělávání – Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Člověk a příroda, Člověk a zdraví, Umění a kultura. 25. ZŠ Chválenická, 33. ZŠ Terezie Brzkové a 34. ZŠ Gerská dále v pravidelných zájmových činnostech rozšiřují oblasti vzdělávání o Matematiku a její aplikace a Jazyk a jazykovou komunikaci. V tabulce č. 2 jsou vyobrazeny všechny zájmové kroužky, které vybrané ŠK nabízejí. Tabulka nám taktéž znázorňuje, jaké kroužky jsou podle vedoucích pracovníků nejčastěji navštěvované.

Charakteristiku materiálních, personálních a ekonomických podmínek jsem již podrobněji popsala výše. V souhrnném porovnání pak můžeme vidět, že 7 z 10 sledovaných ŠK realizuje svou činnost ve vlastních školou vymezených prostorách, zbylé 3 ŠK pro svou činnost využívají kmenových tříd ZŠ a různých učeben, např. počítačových. Pedagogickou činnost v 7 ŠK zajišťují pouze vychovatelé, v 1 případě činnost ŠK vedou pedagogové s pedagogickým vzděláním a ve 2 případech je činnost ŠK vedena kvalifikovanými učiteli i vychovateli. Všichni pedagogičtí pracovníci splňují podmínky pro výkon činnosti dané zákoníkem práce a zákonem č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.

Ekonomické podmínky jsou uvedeny ve všech ŠVP ŠK, 2 z 10 sledovaných ŠK provozují činnost bezúplatně.

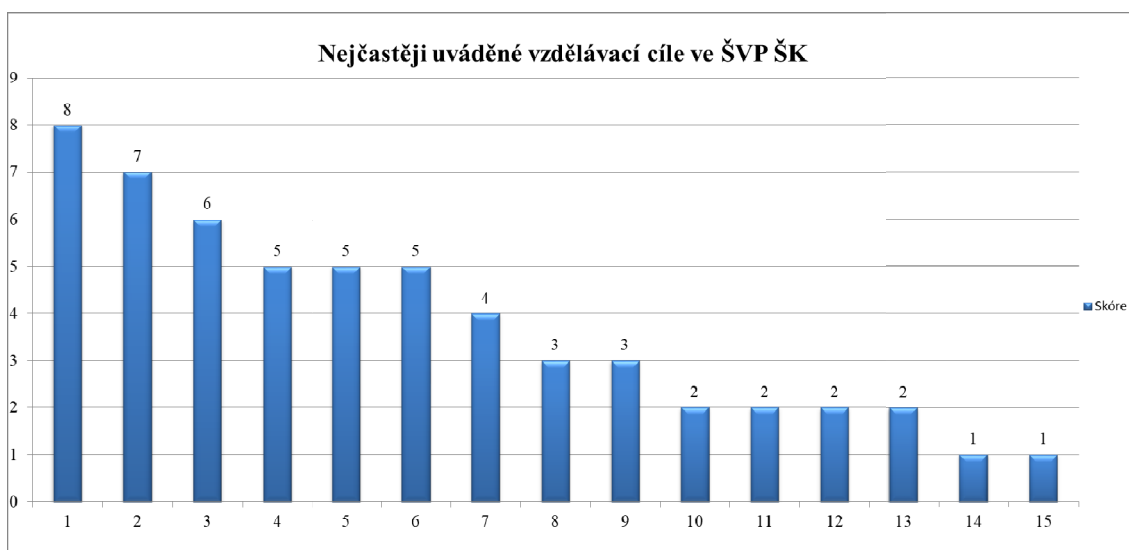
Podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami jsou ve všech prostudovaných programech ŠK rozepsány obdobným způsobem. Je kladen velký důraz na rovnocenný přístup ke vzdělávání žáků, přičemž se zohledňují vzdělávací potřeby jednotlivce. Vedoucí pracovníci spolupracují s výchovnými poradci, asistenty pedagogů a s rodiči žáků.

Podmínky o přijímání, průběhu a zároveň ukončení vzdělávání uchazečů se uvádí ve všech 9 prostudovaných programech ŠK shodně. Žáci jsou přijímáni na základě písemné přihlášky. Ustanovení o podmínkách bezpečnosti a ochraně zdraví ve školních klubech vycházejí z vnitřního řádu ŠK. Souhrnně by se dalo říci, že bezpečnost a ochrana zdraví v uváděných školních klubech je zajištěna neustálým dozorem pedagogického pracovníka, zdravým prostředím, bezpečnými pomůckami, ochranou

žáků před úrazy a dostupností prostředků první pomoci.

Z informací, které jsem získala prostřednictvím dokumentace a strukturovaného rozhovoru mohu vyvozovat, že ve skutečnosti pouze na 25. ZŠ Chválenické a 34. ZŠ Gerské je činnost ŠK v souladu s vytvořeným ŠVP. Svými činnostmi naplňují všechny čtyři funkce výchovy ve volném čase, účast žáků ve ŠK je dobrovolná. Zájem o školní klub ze strany žáků narůstá, na čemž má zejména podíl nabídka zajímavých aktivit, pedagogický personál a atraktivní zázemí ŠK.

Graf č.1

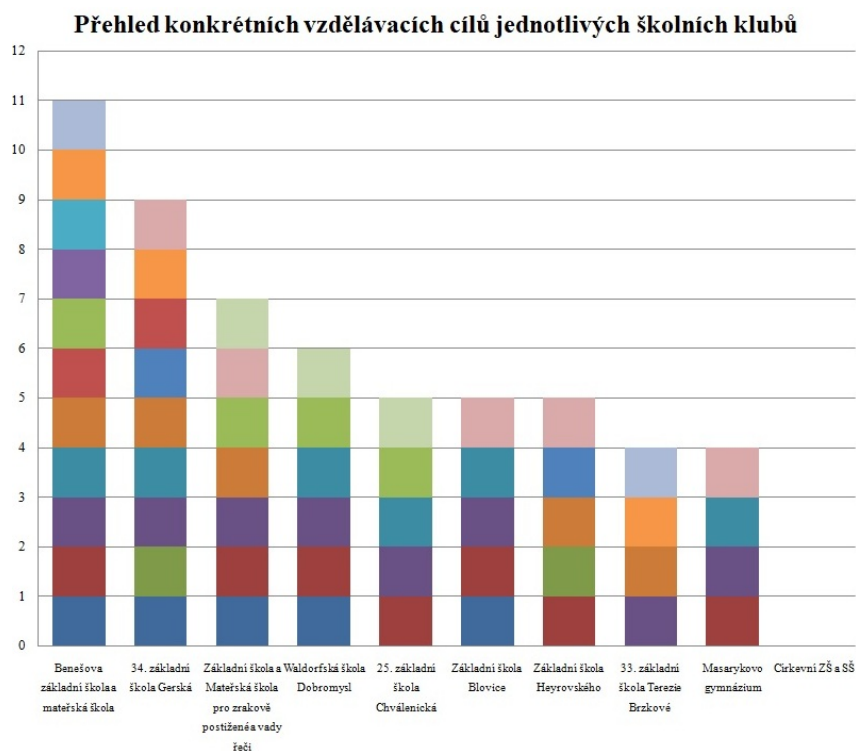

Zdroj: Vlastní zpracování

Legenda:

1	Posilovat kompetence k učení, k řešení problémů, kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní i k trávení volného času.
2	Upevňovat a rozvíjet dovednosti, znalosti, návyky.
3	Rozvíjet schopnost spolupracovat, respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých.
4	Vychovávat ke smysluplnému využívání VČ.
5	Zapojovat žáky do vytváření estetického prostředí.
6	Podpora samostatnosti a odpovědnosti.
7	Vytvářet potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí, přírodě.
8	Vychovávat žáka ve zdravém životním stylu.
9	Dotváříme vědomí žáků o národní a státní příslušnosti a respektu k etnické národnosti, kulturní, jazykové a náboženské identitě. Besedujeme a poznáváme zásady demokracie, lidská práva a svobody. Poznáváme světové národní kultury.
10	Začleňovat žáky se zdravotním znevýhodněním a dávat možnost uplatnění a seberealizace i problémovým nebo méně talentovaným žákům a motivovat je.
11	Posilovat komunikační dovednosti.
12	Rozvíjet základní pohybové dovednosti žáků a jejich schopnosti odpočinku, relaxace v rámci zájmového vzdělávání.
13	Využívat poznatky, které žáci získávají ve škole a vhodným způsobem na ně navázat v zájmové, vzdělávací a výchovné činnosti.
14	Rozvíjet dobré vztahy mezi žáky.
15	Chránit žáky před zbytečnými stavy napětí a konfliktními situacemi.

Graf č. 2

Zdroj: Vlastní zpracování

Legenda:

- Dotváříme vědomí žáků o národní a státní příslušnosti a respektu k etnické národnosti, kulturní, jazykové a náboženské identitě. Besedujeme a poznáváme zásady demokracie, lidská práva a svobody. Poznáváme světové národní kultury
- Podpora samostatnosti a odpovědnosti
- Posilovat komunikační dovednosti
- Vychovávat žáka ve zdravém životním stylu
- Chránit žáky před zbytečnými stavy napětí a konfliktními situacemi
- Rozvíjet dobré vztahy mezi žáky
- Vytvářet potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí, přírodě
- Začleňovat žáky se zdravotním znevýhodněním a dávat možnost uplatnění a seberealizace i problémovým nebo méně talentovaným žákům a motivovat je
- Rozvíjet základní pohybové dovednosti žáků a jejich schopnosti odpočinku, relaxace v rámci zájmového vzdělávání
- Zapojovat žáky do vytváření estetického prostředí
- Rozvíjet schopnost spolupracovat, respektovat práci a úspěchy vlastních i druhých
- Posilovat kompetence k učení, řešení problémů komunikativní, sociální, personální, občanské, pracovní i k trávení VČ
- Využívat poznatky, které žáci získávají ve škole a vhodným způsobem na ně navázat v zájmové, vzdělávací a výchovné činnosti
- Upevňovat a rozvíjet dovednosti, znalosti, návyky
- Vychovávat k smysluplnému využívání VČ

Tabulka č. 2

Vzdělávací oblasti zájmových kroužků					
Název školy	Pohybové	Hudební a umělecké	Výtvarné a kreativní	Jazykové	Jiné
Masarykovo Gymnázium	Kroužek florbalu	X	Keramický kroužek *	X	Psaní na klávesnici všemi deseti prsty Chemický kroužek *
ZŠ Heyrovského 23	Aerobik		Kreativ *	X	X
	Florbal		Výtvarné činnosti		
	Kondiční cvičení				
	Sportovní hry *				
25. ZŠ Chválenická	Kroužek lezení *	Mediálek	X	Francouzština	Pěstíteľský a chovatelský kroužek *
	Sportovní a společenské tance	Divadelní soubor			Školní ekotým
		Divadelní kroužek			Historické zajímavosti
					Fyzikální pokusohrani
33. ZŠ Terezie Brzkové	Plavání	X	Výtvarný kroužek	Anglický jazyk pro začátečníky a pokročilé Německý jazyk pro začátečníky	Pracovní kroužek
	Sportovní kroužek				Šikovné ruce *
	Stolní tenis				Přírodovědný kroužek
Církevní ZŠ a SŠ	Sportovní hry	Pěvecký sbor	Výtvarný atelier	X	Základy křesťanství
		Literárně-dramatická			Vaření *
SŠ a ZŠ v Oselce	Škola nenabízí žádné kroužky				
ZŠ a MŠ pro zrakově	Goalball *	X	X	X	X
	Showdown *				
34. ZŠ Gerská	Softball		Dramaticko-výtvarný kroužek	Seminář ČJ *	Matematický seminář *
	Nohejbal				
	Frisbee				
	Ringo				
	Kopaná				
	Stolní tenis				
	Crossfit (nej)				
Waldorfská ZŠ Dobromysl o.p.s.	Gymnastika	Kytara	Látkohrani	X	Šikovné ruce *
	Florbal	Sborový zpěv	Keramika		Wu-Shu
ZŠ a MŠ Benešova	X	X	Výtvarný kroužek	X	Šachy
ZŠ a MŠ Benešova	X	X	X	X	Vaření *

Poznámka:

* Nejvíce oblíbené zájmové kroužky dle informací od jednotlivých vedoucích pracovníků

Zdroj: Vlastní zpracování

Závěr

Ve své práci jsem se zaměřila na podrobnější popis a poslání školního klubu, který patří mezi školská zařízení pro zájmové vzdělávání.

Školní klub sehrává ve způsobu trávení volného času žáků významnou roli, a proto je vhodné si uvědomit, že pokud chceme, aby žáci školní klub dobrovolně navštěvovali a školní klub pro své volnočasové aktivity využívali, pak je zapotřebí mít o tomto školském zařízení základní potřebné znalosti, které ke správné funkci školního klubu povedou.

V první části práce jsem vysvětlila základní pojmy vztahující se ke školnímu klubu. Poté jsem se zaměřila na informace, které mi pomohly získat konkrétnější a ucelenější představu o školních klubech. Blíže jsem se seznámila s legislativou a náležitostmi spojenými s tvorbou školního vzdělávacího programu pro školní klub.

Pro porovnání jsem v práci uvedla, jaký systém vzdělávání funguje v České republice a stručně popsala druhy vzdělávání v Německu, Francii a Velké Británii.

V druhé části práce jsem se zaměřila na deset vybraných školních klubů, které se nacházejí v okrese Plzeň-město, Plzeň-jih a Plzeň-sever. Podrobně jsem prostudovala veškerou dostupnou dokumentaci, zejména pak školní vzdělávací program sledovaných školních klubů. V rámci získávání informací jsem provedla strukturovaný rozhovor s vedoucími pracovníky školního klubu či řediteli škol. Na základě všech získaných informací jsem provoz a nabídku činností školních klubů jednotlivě popsala. V analýze zjištěných poznatků jsem veškeré informace shrnula a následně vyhodnotila, které školní kluby svou činností a dokumentací splňují předpoklady pro vyhovující funkci školního klubu.

Cíle stanovené v úvodu práce se mi podařily naplnit pouze částečně. K vyšší objektivitě uvedených informací o školním klubu by bylo zapotřebí větší množství odborné literatury, která se však hledá velmi obtížně. Dalšími stanovenými cíli bylo na základě dokumentace popsat činnost a provoz školních klubů. Školní vzdělávací program pro školní klub mi bylo umožněno prostudovat pouze v devíti případech, v jednom případě jsem musela vycházet z dokumentace vnitřního řádu školského zařízení a ze strukturovaného rozhovoru. Osobní návštěva jednotlivých školních klubů se uskutečnila taktéž pouze v devíti případech.

Veškeré získané informace mě velice obohatily a probudily ve mně touhu nabyté znalosti v této oblasti nadále rozvíjet. Práce pedagoga volného času ve školním klubu by pro mě byla zajisté velmi přínosnou pracovní zkušeností.

Seznam použitých zdrojů

ANDREWS, Kay. *Extra learning: Out of school Learning and Study support in Practice*. 1st ed. London: Routledge, 2001. ISBN 9780749433437

BENDL, Stanislav a kol. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9

CLARIJS, René (ed.). *Non-formal and Informal Education in Europe*. Prague: EAICY, 2005. ISBN 80-239-6092-X

HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7

HEŘMANOVÁ, Jana, MACEK, Milan. *Metodika pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Národní institut dětí a mládeže ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, 2009. ISBN 978-80-86784-77-9

KAPLÁNEK, Michal a kol. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1250-8

PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6

Internetové zdroje

Encyclopedia of Informal Education [online]. © 2020, last updated 19.10.2019 [cit. 2020-01-29]. Dostupné na WWW: <https://infed.org/mobi/informal-and-non-formal-education/>.

European Youth Foundation [online]. France: Council of Europe © 2020 [cit. 2020-02-03]. Dostupné na WWW: <https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/definitions>.

DUDOVÁ, Anna, KAPLÁNEK, Michal, MACKŮ, Richard. *Mnohotvarý fenomén animace* [online]. Pedagogická orientace, 2011, roč. 21, č. 3, s. 294 [cit. 2019-12-29]. Dostupné na WWW: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1242/943>.

HAVLÍČKOVÁ, Daniela, ŽÁRSKÁ, Kamila. *Kompetence v neformálním vzdělávání* [online]. Vyd. 1. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, © 2012, s. 17 [cit. 2019-12-29]. Dostupné na WWW: <https://znav->

old.nidv.cz/userfiles/file/KPZ/vystupy/06-unv/kompetence-v-neformalnim-vzdelavani.pdf.

HESOVÁ, Alena, KITZBERGEROVÁ, Leonora, KOCOURKOVÁ, Šárka. a kol. *Klíčové kompetence ve výuce na základní škole a gymnáziu* [online]. Vyd. 1. Praha: NÚV - Národní ústav pro vzdělávání, © 2011-2020, s. 7 [cit. 2019-12-30]. Dostupné na WWW: http://www.nuv.cz/uploads/Publikace/vup/Klicove_kompetence.pdf.

HUČÍNOVÁ, Lucie. *Klíčové kompetence v RVP ZV*. Metodický portal RVP [online]. © 2005 [cit. 2019-12-30]. Dostupné na WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/335/KLICOVE-KOMPETENCE-V-RVP-ZV.html>.

KAPLÁNEK, Michal. *Pedagogika volného času – projekt budoucnosti, nebo slepá ulička?* [online]. Pedagogika, 2010, roč. 60, č.1, s. 13 [cit. 2020-01-25]. Dostupné na WWW: <https://pages.pdf.cuni.cz/pedagogika/?p=957&lang=cs>.

MACKŮ, Richard. *Informal education – Animace ve výchově nebo sociální práce?* [online]. In e-Pedagogium, 2011, č. 1, s. 12-13 [cit. 2020-02-11]. Dostupné na WWW: <https://e-pedagogium.upol.cz/pdfs/epd/2011/01/02.pdf>.

Memorandum o celoživotním učení [online]. Praha: Národní vzdělávací fond, © 2000 [cit. 2020-01-29]. Dostupné na WWW: <http://old.nvf.cz/archiv/memorandum/obsah.htm>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha: MŠMT, © 2013 [cit. 2020-01-29]. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/>.

Strategie celoživotního učení [online]. Praha: MŠMT, 2007, s. 8-9 [cit. 2020-02-07]. Dostupné na WWW: www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/strategie-celozivotniho-uceni-cr.

ŠEDOVÁ, Martina. *Formální učení v ČR – kurikulární dokumenty – rámcové vzdělávací program* [online]. © 2017 [cit. 2020-02-03]. Dostupné na WWW: <https://medium.com/uisk-library-services-today/formalni-uceni-v-cr-kurikularni-dokumenty-ramcove-vzdelavaci-programy-fd5a34f443cb>.

Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění platném k 15.9.2019 [online]. © 2013-2020 [cit. 2019-12-13]. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-15-2-2019>.

Internetové zdroje sledovaných základních škol

Masarykovo gymnázium Plzeň [online]. Dostupné na WWW: <https://www.mgplzen.cz/>.

ZŠ Plzeň Heyrovského 23 [online]. Dostupné na WWW: <https://www.zshey.cz/ke-stazeni>.

25. ZŠ *Chválenická Plzeň 23* [online]. Dostupné na WWW: <https://zs25.plzen.eu/skolni-druzina-a-klub/skolni-druzina/>.

33. ZŠ *Terezie Brzkové Plzeň* [online]. Dostupné na WWW: www.zs33plzen.cz/index.php/sd-sk.

Církevní ZŠ a SŠ Plzeň [online]. Dostupné na WWW: zs.cisplzen.cz/.

ZŠ a ZŠ Oselce [online]. Dostupné na WWW: <https://www.stredniskolaoselce.cz/skolni-klub>.

ZŠ a MŠ pro zrakově postižené a vady řeči Plzeň [online]. Dostupné na WWW: <https://www.zrak-plzen.cz/skola/blog>.

34. ZŠ *Gerská Plzeň* [online]. Dostupné na WWW: <https://zs34.plzen.eu/skolni-klub/skolni-klub.aspx>.

Waldorfská ZŠ Dobromysl o.p.s. Plzeň [online]. Dostupné na WWW: <https://www.skoladobromysl.cz/skolni-druzina/>.

ZŠ a MŠ Benešova Plzeň [online]. Dostupné na WWW: <http://www.benesovaskola.cz/skolni-klub/>.

Seznam použitých zkratk

AP – Asistent pedagoga

MŠ – Mateřská škola

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NNO – Nestátní nezisková organizace

NVF – Národní vzdělávací fond

RVP – Rámcový vzdělávací program

ŠK – Školní klub

SŠ – Střední škola

ŠVP – Školní vzdělávací program

VČ – Volný čas

ZŠ – Základní škola

ZV – Základní vzdělávání

Přílohy

Příloha I

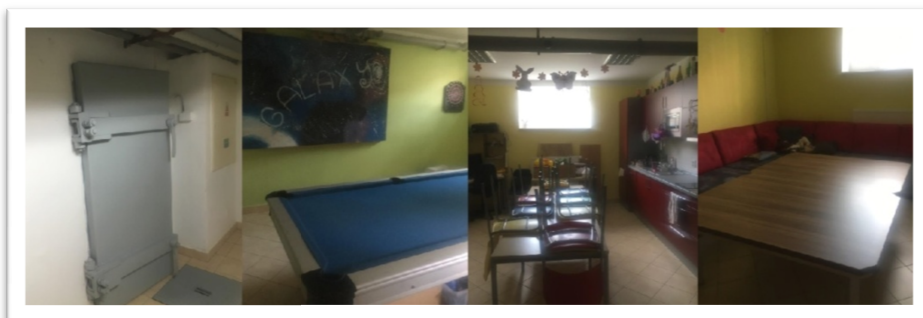
Strukturovaný rozhovor

Otázky k bakalářské práci na téma Školní kluby a jejich koncepce

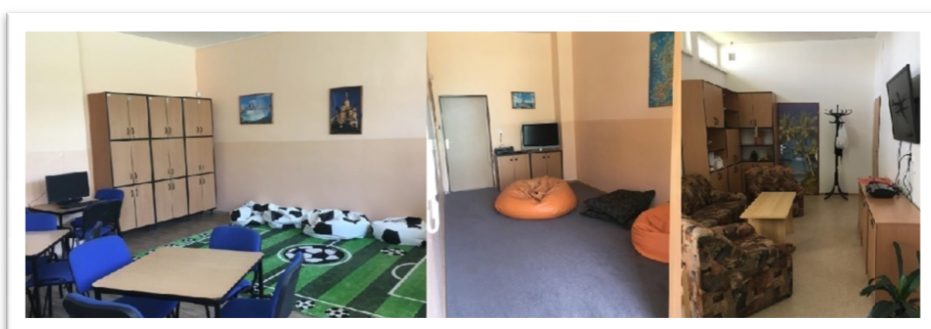
1. Máte pro ŠK vypracovaný ŠVP, pokud ano, bylo by možné si ho prostudovat?
2. Jakou funkci splňuje ŠK na ZŠ?
3. Kdo se podílel na realizaci ŠVP ŠK?
4. Jak funguje školní klub v období školních prázdnin?
5. Jaké zájmové kroužky mohou žáci v rámci ŠK navštěvovat?
6. Které z nabízených zájmových kroužků jsou žáky ŠK nejvíce navštěvované?
7. Zvedl se v posledních letech zájem o školní klub?
8. Mohou žáci navštěvovat ŠK dobrovolně?

Příloha II

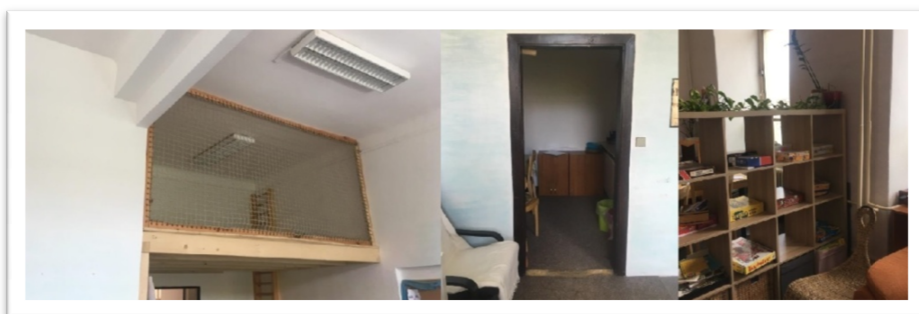
25. ZŠ Chválenická

33. ZŠ Terezie Brzkové

Waldorfská ZŠ Dobromysl o.p.s.

ZŠ a MŠ pro zrakově postižené a vady řeči („Showdown“ – stolní tenis pro nevidomé)

Abstrakt

ŠOPOVOVÁ, J. *Školní kluby a jejich koncepce*. České Budějovice 2020. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce M. Kaplánek.

Klíčová slova: školní klub, zájmové vzdělávání, školní vzdělávací program, pedagogičtí pracovníci, druhy vzdělávání

Práce se podrobněji zabývá tématem školních klubů, které řadíme mezi školská zařízení pro zájmové vzdělávání.

Vysvětluje význam základních pojmů, popisuje činnosti a poslání školního klubu. Dále rozebírá dokumentaci a činnosti deseti vybraných školních klubů ve třech okresech Plzeňského kraje. Získané informace v závěrečné části analyzuje.

Cílem práce bylo se zaměřit na základní informace vztahující se ke školním klubům a popsat jejich význam. Dále pak na základě získané dokumentace popsat provoz a nabídku vybraných školních klubů.

Abstract

School clubs and their concepts

Key words: school club, special interest education, school educational program, school educators, types of education

The thesis is focusing on details connected with the topic of school clubs, which we rank among school facilities for leisure education.

It explains the meaning of basic concepts, describes the activities and function of the school club. It also analysis the documentation and activities of ten selected school clubs in three districts of the Pilsen Region. Final part of the thesis analysis the collected information.

The aim of this work was to focus on the basic information related to school clubs and describe their importance. Further, on the basis of the obtained documentation, describe the operation and offer of selected school clubs.